

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA HOSPODÁRSKEJ INFORMATIKY**

Evidenčné číslo: 103006/I/36124042120073476

**RIZIKO LIKVIDITY POISŤOVNÍ A JEHO
RIADENIE V SÚLADE S REGULÁCIOU
SOLVENTNOSŤ II**

Diplomová práca

Bratislava 2023

Bc. Romana Magulová

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA HOSPODÁRSKEJ INFORMATIKY**

**RIZIKO LIKVIDITY POISŤOVNÍ A JEHO
RIADENIE V SÚLADE S REGULÁCIOU
SOLVENTNOSŤ II**

Diplomová práca

Študijný program: Aktuárstvo
Študijný odbor: Ekonomia a manažment
Školiace pracovisko: Katedra matematiky a aktuárstva
Vedúci záverečnej práce: Mgr. Ing. Zuzana Krátka, PhD.

Bratislava 2023

Bc. Romana Magulová

Ekonomická univerzita v Bratislave
Fakulta hospodárskej informatiky

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Bc. Romana Magulová
Študijný program: aktuárstvo (Jednoodborové štúdium, inžiniersky II. st., denná forma)
Študijný odbor: ekonómia a manažment
Typ záverečnej práce: Inžinierska záverečná práca
Jazyk záverečnej práce: slovenský
Sekundárny jazyk: anglický

Názov: Riziko likvidity poisťovní a jeho riadenie v súlade s reguláciou Solventnosť II

Anotácia: Záverečná práca sa zameria na riziko likvidity poisťovní a na jeho riadenie v súlade s reguláciou Solventnosť II. Riziko likvidity znamená, že poisťovňa nemá dostatočné likvidné aktíva na pokrytie svojich splatných záväzkov. Poisťovne sú vystavené riziku nedostatočnej likvidity predovšetkým v dôsledku poisťovacej činnosti z dôvodu potenciálneho nesúladu medzi prichádzajúcimi a odchádzajúcimi peňažnými tokmi a tiež v dôsledku ich investičných aktivít. V práci budú spracované teoretické koncepty krátkodobého a dlhodobého rizika likvidity poisťovní a budú analyzované nástroje a metódy riadenia rizika likvidity najviac využívané poisťovňami v praxi. Nutnosťou je veľmi dobrá znalosť anglického jazyka.

Vedúci: Ing. Mgr. Zuzana Krátka, PhD.
Katedra: KMA FHI - Katedra matematiky a aktuárstva
Vedúci katedry: doc. Ing. Michal Páleš, PhD.
Dátum zadania: 21.10.2021

Dátum schválenia: 12.04.2023

prof. RNDr. Ľudovít Pinda, CSc.
osoba zodpovedná za realizáciu študijného programu

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru.

Dátum: 01.05.2023

.....

Podpis študenta

ABSTRAKT

MAGULOVÁ, Romana: *Riziko likvidity poisťovní a jeho riadenie v súlade s reguláciou Solventnosť II.* – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta hospodárskej informatiky; Katedra matematiky a aktuárstva. – Vedúci záverečnej práce: Mgr. Ing. Zuzana Krátka, PhD. – Bratislava: FHI EU, 2023, 57s.

Cieľom záverečnej práce je objasniť problematiku rizika likvidity poisťovní a jeho riadenia v súlade reguláciou Solventnosť II. Práca je rozdelená do troch kapitol. Obsahuje šesť grafov, deväť tabuliek a šesť obrázkov. Prvá kapitola je venovaná teoretickému vymedzeniu pojmov týkajúcich sa rizika likvidity a možných nástrojov na riadenie tohto rizika. V ďalšej časti sa charakterizuje hlavný a vedľajšie ciele spolu s metódami používanými pri spracovávaní informácií a dát. Záverečná kapitola sa zaoberá identifikáciou nástrojov, ktoré poisťovne so sídlom v Slovenskej republike využívajú na riadenie rizika likvidity a analýzou finančných tokov troch vybraných poisťovní pôsobiacich v SR. Výsledky skúmania danej tematiky sú vysvetlené v závere diplomovej práce.

Kľúčové slová: likvidita, poisťovníctvo, riziko, riadenie rizika, Solventnosť II

ABSTRACT

MAGULOVÁ, Romana: *Liquidity risk of insurance companies and its management in accordance with Solvency II regulation.* – University of Economics in Bratislava. Faculty of Economic Informatics. Department of Mathematics and Actuarial Science. Supervisor of the Engineering thesis: Mgr. Ing. Zuzana Krátka, PhD. – Bratislava: FHI EU, 2023, 57p.

The aim of the thesis is to clarify the issue of liquidity risk of insurance companies and its management in accordance with Solvency II regulation. The thesis is divided into three chapters. It contains six graphs, nine tables and six figures. The first chapter is devoted to the theoretical definition of concepts related to liquidity risk and possible tools for managing this risk. The next section characterises the main and sub-objectives along with the methods used to process the information and data. The final chapter deals with the identification of tools used by Slovak insurance companies to manage liquidity risk and the analysis of financial flows of three selected insurance companies operating in the Slovak Republic. The results of the investigation of the topic are explained in the conclusion of the thesis.

Key words: liquidity, insurance, risk, risk management, Solvency II

OBSAH

ÚVOD7

1 SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ 9

1.1 DEFINÍCIA RIZIKA LIKVIDITY POISŤOVNÍ 9

1.1.1 Časový horizont rizika likvidity 12

1.2 NÁSTROJE RIADENIA RIZIKA LIKVIDITY 14

1.2.1 Rámec riadenia rizika likvidity 15

1.2.2 Významné zdroje rizika likvidity 16

1.2.3 Závažové testovanie 18

1.2.4 Vankúše likvidity 20

1.2.5 Monitorovanie rizík a podávanie správ 21

1.2.6 Pohotovostný plán likvidity 23

1.2.7 Manažment aktív a pasív 24

1.3 RIADENIE RIZIKA LIKVIDITY V SÚLADE SO SOLVENTNOSŤOU II V POROVNANÍ S BAZILEJOM III 27

2 CIEĽ PRÁCE, METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA 30

2.1 CIEĽ PRÁCE 30

2.2 METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA 31

2.2.1 Hlavné zdroje informácií 31

2.2.2 Metódy skúmania 32

3 VÝSLEDKY PRÁCE A DISKUSIA 35

3.1 POISŤOVNE PÔSOBIACE NA SLOVENSKOM POISŤNOM TRHU 35

3.2 SPRÁVY O SOLVENTNOSTI 37

3.2.1 Allianz – Slovenská poisťovňa, a.s. 37

3.2.2 BNP Paribas Cardif Poisťovňa, a.s. 37

3.2.3 ČSOB Poisťovňa, a.s. 38

3.2.4 KOMUNÁLNA poisťovňa, a.s. a KOOOPERATIVA poisťovňa, a.s. 39

3.2.5 NN Životná poisťovňa, a.s. 40

3.2.6 NOVIS Poisťovňa a.s. 40

3.2.7 PARTNERS poisťovňa, a.s. 41

3.2.8 Union poisťovňa, a. s. 41

3.2.9 Wüstenrot poisťovňa, a.s. 41

3.2.10 Zhrnutie výsledkov skúmania 42

3.3 ANALÝZA AKTÍV A PASÍV VYBRANÝCH SLOVENSKÝCH POISŤOVNÍ	44
3.3.1 <i>Životná poisťovňa</i>	45
3.3.2 <i>Neživotná poisťovňa</i>	47
3.3.3 <i>Univerzálna poisťovňa</i>	49
ZÁVER	53
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	55

Zoznam tabuliek

- Tabuľka 1.1 Súvaha založená na likvidite
- Tabuľka 1.2 Spúšťače rizika likvidity a princípy riadenia
- Tabuľka 1.3 Časové rozlíšenie rizika likvidity
- Tabuľka 1.4 Kritériá pre likvidné aktíva
- Tabuľka 1.5 Rozdiely likvidity bánk a poisťovní
- Tabuľka 3.1 Zoznam poisťovní so sídlom v SR
- Tabuľka 3.2 Metódy riadenie rizika likvidity
- Tabuľka 3.3 Predpis poisťovní ČSOB a Kooperativa
- Tabuľka 3.4 Koeficienty likvidity životnej poisťovne NN
- Tabuľka 3.5 Koeficienty likvidity životnej poisťovne ČSOB
- Tabuľka 3.6 Koeficienty likvidity životnej poisťovne Kooperativa

Zoznam obrázkov

- Obrázok 1.1 Nástroje riadenia likvidity
- Obrázok 1.2 Proces záťažového testovania
- Obrázok 1.3 Proces ALM
- Obrázok 1.4 Hlavné rozhodovacie povinnosti v rámci ALM
- Obrázok 3.1 Analýza účtovnej hodnoty finančných nástrojov, poisťných a zaistných zmlúv k 31. decembru 2021 podľa zmluvnej splatnosti
- Obrázok 3.2 Zostatková zmluvná splatnosť aktív a záväzkov k 31.12.2021
- Obrázok 3.3 Očakávané nediskontované zmluvné peňažné toky finančných a poisťných aktív a pasív v roku 2021

Zoznam grafov

- Graf 3.1 Podiel poisťovní s územím v SR na trhu
- Graf 3.2 Predpísané poistné poisťovne ČSOB
- Graf 3.3 Predpísané poistné poisťovne Kooperativa
- Graf 3.4 Porovnanie aktív a záväzkov poisťovne NN
- Graf 3.5 Porovnanie aktív a záväzkov poisťovne ČSOB
- Graf 3.6 Porovnanie aktív a záväzkov poisťovne Kooperativa

Zoznam skratiek a značiek

- ALCO Výbor pre riadenie aktív/záväzkov, angl. Asset/Liability Management Committee
- ALM Manažment aktív a záväzkov, angl. Asset Liability Management
- BCBS Bazilejský výbor pre bankový dohľad, angl. Basel Committee and Banking Supervision
- DPF prvky diskrečnej účasti, angl. discretionary participation features
- EIOPA Európsky orgán pre poisťovníctvo a dôchodkové poistenie zamestnancov, angl. European Insurance and Occupational Pensions Authority
- EÚ Európska Únia
- IAA Medzinárodná Asociácia Aktuárov, angl. International Actuarial Association
- IAIS Medzinárodná asociácia orgánov dohľadu nad poisťovníctvom, angl. International Association of Insurance Supervisors
- IFRS Medzinárodné štandardy finančného výkazníctva, angl. International Financial Reporting Standards
- ILR Pomer poistnej likvidity, angl. Insurance Liquidity Ratio
- NBS Národná Banka Slovenska
- ORSA Hodnotenie vlastného rizika a solventnosti, angl. Own Risk and solvency Assessment

OTC	Mimoburzový trh, angl. Over-The-Counter
PRA	Orgán pre obozretnú reguláciu, angl. Prudential Regulation Authority
PwC	PricewaterhouseCoopers Slovensko, s.r.o.
SII	Solventnosť II, angl. Solvency II
SFCR	Správa o solventnosti a finančnom stave, angl. Solvency and Financial Condition Report
SR	Slovenská Republika
USA	Spojené Štáty Americké, angl. United States of America
ÚZ	Účtovná závierka
VaR	Hodnota v Riziku, angl. Value at Risk

Úvod

Likvidita je schopnosť spoločnosti alebo jednotlivca splácať svoje dlhy predajom svojich aktív alebo cenných papierov bez toho, aby utrpeli veľké straty. V podstate popisuje, ako rýchlo sa dá niečo, čo vlastníme, premeniť na hotovosť. Definícia rizika likvidity sa vzťahuje na nedostatočnú obchodovateľnosť cenného papiera alebo iného aktíva, ktoré nemožno predat' alebo kúpiť dostatočne rýchlo, aby sa predišlo strate alebo aby sa minimalizovala strata. Riadenie rizík poisťovní v rámci EÚ je v súčasnosti podmienené reguláciou Solventnosť II, ktorej legislatívny rámec korení v Smernici Európskeho parlamentu a Rady 2009/138/ES z 25. novembra 2009, Zákone č. 39/2015 Z. z. o poisťovníctve a Delegovaných nariadeniach Komisie (EÚ) 2015/35 z 10. októbra 2014 (Páleš, 2021). Riziko likvidity v rámci Solventnosti II spadá pod druhý z troch pilierov tejto regulácie a jeho podstata spočíva v princípe vnútornej kontroly, ktorý je založený na ORSA. ORSA je to neustále sa vyvíjajúci proces a mal by byť súčasťou ERM. Neexistuje žiadny mechanický spôsob vykonávania ORSA, pretože spôsob vykonávania je ponechaný na rozhodnutí každého poisťovateľa a skutočné výsledky a obsah správy ORSA sa v jednotlivých spoločnostiach líšia.

Hlavným cieľom diplomovej práce je čitateľovi bližšie priblížiť problematiku riadenia rizika likvidity poisťovní v súlade s reguláciou Solventnosťou II. Spojením teoretického vymedzenia pojmov a definícií týkajúcich sa tejto problematiky z overených zdrojov a analýzou postojov a nástrojov, ktorými jednotlivé poisťovne riadia podľa vlastného posúdenia riziko likvidity sme vytvorili komplex chápania tohto rizika slovenskými poisťovňami ako celku.

Záverečná práca je rozdelená do troch kapitol. V prvej kapitole sa zameriavame na definíciu rizika likvidity, pričom najskôr opisujeme likviditu zo všeobecného hľadiska a postupne prechádzame ku konkrétnejším pojmom. Na základe kvalitných zdrojov porovnávame výklad predmetného rizika od rôznych autorov a z viacerých odborných článkov. Určením a vysvetlením nástrojov riadenia rizika likvidity spolu s podrobnejšou charakteristikou najviac využívaných nástrojov, a to manažmentu aktív a pasív a stresového testovania sme sa posunuli na druhú časť práce.

Druhá kapitola obsahuje vysvetlenie hlavného a vedľajších cieľov a metodiku práce. Hlavným cieľom je obsiahnuť tému riadenia rizika likvidity v súlade s SII

z rôznych hľadísk a vytvoriť komplexnú prácu. Tento cieľ sme sa snažili dosiahnuť splnením troch čiastkových cieľov. Okrem iného druhá kapitola obsahuje konkrétnejšie opísané hlavné zdroje a metódy využívané pri tvorbe záverečnej práce.

V poslednej kapitole určujeme aké nástroje a metódy na riadenie rizika likvidity používajú slovenské poisťovne v praxi. Pracovali sme s dátami desiatich poisťovní, ktoré majú sídlo na území SR. Ďalšia analýza rizika likvidity spočíva v porovnávaní peňažných tokov a určovaní koeficientov likvidity troch z vyššie spomenutých desiatich poisťovní. Pre lepšie porovnanie sme si vybrali jednu životnú, jednu neživotnú a jednu univerzálnu poisťovňu.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Prvá kapitola je venovaná teoretickému vymedzeniu rizika likvidity. V podkapitole 1.1 si presnejšie definujeme čo riziko likvidity vo všeobecnosti znamená, ale aj ako ho môžeme chápať v rôznych formách a z rôznych hľadísk, či už je to členenie alebo jeho časové rozlíšenie. Podkapitola 1.2 je vymedzená na určenie a vysvetlenie nástrojov riadenia rizika likvidity, ktorými môžu poisťovne zmierniť jeho následky alebo úplne zamedziť výskytu a šíreniu tohto rizika. V podkapitole 1.3 sa venujeme jednému z najrozšírenejších nástrojov riadenia rizika likvidity, a to manažmentu aktív a pasív. V poslednej, nemenej dôležitej podkapitole prvej časti diplomovej práce sa zameriavame na porovnanie dvoch najrozšírenejších typov finančných inštitúcií pôsobiacich na trhu a určenie odlišností v chápaní likvidity, a to bánk a poisťovní.

1.1 Definícia rizika likvidity poisťovní

Likvidita všeobecne predstavuje schopnosť uhrádzať záväzky v závislosti od disponibilnej štruktúry bežných aktív. Úzka spojitosť s cash flow je dokumentovaná vykonávanou analýzou aktív a pasív z hľadiska ich splatnosti, prípadne speňažiteľnosti (Markovič a kol., 2007). Riziko likvidity v poistení definuje smernica SII ako riziko neschopnosti poisťovne speňažiť investície a ostatné aktíva s cieľom vyrovnať svoje finančné záväzky v čase ich splatnosti (SII, 2009). Takmer sa prekrýva s definíciou, ktorú uvádza IAIS vo svojom slovníku: „Riziko, že poisťovateľ nebude schopný realizovať svoje finančné záväzky, vrátane potrieb zabezpečenia, keď sa stanú splatnými“ (IAIS, 2019). Z oboch definícií vyplýva, že riziko likvidity vzniká v dôsledku nerovnováhy medzi zdrojmi a potrebami likvidity, a preto ovplyvňuje aktíva, pasíva a ich vzájomné pôsobenie.

Riziko likvidity je vyplývajúce z nedostatku potrebných hotovostných prostriedkov. Ide o riziko, ktorému sú vystavené všetky ekonomické subjekty a nelikvidita sa môže prejavovať vysokými obchodnými nákladmi, nutnosťou prijať podstatne nižšiu cenu za rýchly predaj alebo straty schopnosti predať dané aktívum v krátkom čase. Toto riziko je všadeprítomné a môže mať vážne následky aj pre subjekt, ktorý je z iného hľadiska finančne zdravý. Riziko likvidity môže mať tieto formy (Páleš a kol., 2021):

- Riziko trhovej likvidity je riziko straty v dôsledku nedostačujúcej aktivity trhu, ktorá zabraňuje rýchlej likvidite príslušných finančných pozícií, čím je obmedzený potrebný prístup k hotovosti. Toto riziko je typické napríklad pre kontrakty zjednávané na prepážkových OTC burzách, ktoré majú na rozdiel od masovo ujednávaných kontraktov na klasických burzách často individuálny charakter.
- Riziko financovania je riziko straty kvôli momentálnej platobnej neschopnosti. Jeho príčinou je nesúlad vo finančných tokoch, keď nemožno zaistiť potrebnú hotovosť na platby daných splatností a s danými úrokovými mierami a úzko preto súvisí s rizikom nesprávneho riadenia aktív a pasív.
- Afiličné riziko je riziko, že investíciu do ďalšieho člena určitého zoskupenia, ktorý potom nezanedbateľným spôsobom odčerpáva finančné zdroje investora, môže byť náročné predať.

Likvidnosť (tabuľka 1.1) je v rámci finančného manažmentu opisovaná ako predajnosť majetku alebo prevoditeľnosť záväzku. Najčastejšie sa likvidnosť spája s cennými papiermi a operáciami na finančnom trhu. Z hľadiska analýzy cenového rizika je dôležité posúdenie rizika trhovej likvidity. Dôležitá je aj likvidita samotného nástroja, pretože nemusí byť determinovaná likviditou trhu (Markovič a kol., 2007).

Tabuľka 1.1 Súvaha založená na likvidite

<p>Najviac likvidné</p> <p>Najmenej likvidné</p>	<p>AKTÍVA</p> <p>Hotovosť a peňažné ekvivalenty</p> <p>Obchodovateľné cenné papiere</p> <p>Finančné aktíva</p> <p>Pohľadávky</p> <p>Zásoby</p> <p>Investície do nehnuteľností</p> <p>Stroje, zariadenie a ekvivalenty</p> <p>Nehmotný majetok</p> <p>Goodwill</p> <p>Ostatný obežný majetok</p>	<p>PASÍVA</p> <p>Závazky</p> <p>Dlhopisy</p> <p>Časovo rozlíšené záväzky</p> <p>Nezaslúžené výnosy</p> <p>Dlhodobé finančné záväzky</p> <p>Odložené daňové záväzky</p> <hr/> <p>VLASTNÝ KAPITÁL</p> <p>Vložený kapitál</p> <p>Nerozdelený zisk</p> <p>Vlastné akcie</p> <p>Kumulované OCI</p>	<p>Najviac likvidné</p> <p>Najmenej likvidné</p>
--	--	---	--

Zdroj: vlastné spracovanie podľa PREP nuggets

V poisťovni môže riziko likvidity znamenať, že poisťovateľ, aj keď je solventný, nemá dostatočne likvidné aktíva, aby pokryl svoje záväzky v okamihu, keď sa stanú splatnými. Profil likvidity je u väčšiny poisťovateľov prítomný ako na strane aktív, tak na strane pasív. Od poisťovateľa odchádzajú na strane pasív finančné toky predstavujúce hlavne poistné plnenia, zatiaľ čo poisťovateľ prijíma aktíva vo forme poistného. Tieto dva typy finančných tokov logicky predstavujú z pohľadu likvidity odlišnú kvalitu. V prípade, že poisťovateľ musí vyplatiť viac, ako bolo očakávané, napríklad z dôvodu poistnej udalosti masového rozsahu, potom sa môže dostať práve vzhľadom k nedostatku likvidných aktív dokonca do defaultnej situácie (Cipra, 2015). V tabuľke 1.2 uvádzame hlavné spúšťače rizika likvidity a základné princípy riadenia likvidity pri jeho riadení.

Tabuľka 1.2 Spúšťače rizika likvidity a princípy riadenia

<p>Spúšťače rizika likvidity</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poistné udalosti masového rozsahu 2. Pokles kreditného ratingu poisťovateľa 3. Negatívna publicita 4. Zhoršenie ekonomickej situácie 5. Správy o problémoch iných poisťovní aktívnych v rovnakom odvetví 6. Horšia investičná výkonnosť finančného umiestnenia technických rezerv poisťovateľa a predlžovanie dôb splatnosti takýchto investícií
<p>Princípy riadenia rizika likvidity</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Riziko likvidity sa vždy týka pasív aj aktív spoločnosti 2. Manažment musí identifikovať slabé miesta, v ktorých môže byť spoločnosť v dôsledku rizika likvidity zraniteľná 3. Náklady na zabezpečenie dostatočnej likvidity by mala byť zohľadnená v dizajne a ocenení všetkých produktov 4. Stratégia spoločnosti vrátane plánovania finančného umiestnenia aktív a odhadované splatnosti záväzkov by mali rešpektovať možnosť náhlych extrémnych zmien likvidity 5. Spoločnosť by mala mať pod neustálou kontrolou ľahký prístup na finančné trhy a k spoľahlivým úverovým linkám 6. Vedenie spoločnosti by malo sformulovať jasné pravidlá týkajúce sa likvidity a striktne dbať na ich dodržovanie 7. Musí existovať krízový plán pre prípad kritického nedostatku likvidity

	8. Ani kapitálová rezerva väčšieho objemu nemusí byť účinným riešením problémov s likviditou a nenahradí efektívne riadenie tohto rizika
--	--

Zdroj: vlastné spracovanie podľa T. Cipru (2015)

1.1.1 Časový horizont rizika likvidity

Podľa European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA) sa pozícia likvidity poisťovateľa testuje za nepriaznivých okolností meraním zdrojov a potrieb likvidity podľa špecifických metrick v rôznych časových horizontoch a rôznych scenároch. Časový horizont je kľúčovým prvkom na identifikáciu a kalibráciu šokov na zdroje a potreby likvidity. Tieto horizonty sú premietnuté do troch samostatných scenárov, ktorých šoky sú definované podľa materializácie udalostí v určitom čase. Stresové scenáre je možné aplikovať izolovane, ak sú však kompatibilné s inými, šoky patriace do rôznych časových horizontov možno kombinovať. Životné a neživotné poisťovne sú citlivé voči rôznym zdrojom rizika likvidity vzhľadom na povahu podnikania. Zároveň ich rovnaké zdroje likvidity pravdepodobne ovplyvnia rôznymi spôsobmi. Z týchto dôvodov je kľúčovým faktorom určujúcim možné scenáre časový horizont, v ktorom sa stres vyvíja a záleží kedy sa udalosť naplno rozvinie. Tri možné scenáre zohľadňujúce časové rozlíšenie sú nasledovné (EIOPA, 2021):

Tabuľka 1.3 Časové rozlíšenie rizika likvidity

Časový horizont	Dĺžka časového horizontu
Krátky	24 hodín – 5 dní
Stredný	30 dní – 90 dní
Dlhý	6 mesiacov – 12 mesiacov

Zdroj: vlastné spracovanie podľa EIOPA

Krátkodobý scenár sa zameriava na posúdenie schopnosti ako životných, tak aj neživotných poisťovní odolávať potrebám likvidity vyplývajúcim z podsúvahových aktivít, najmä vo forme variačnej marže na ich portfóliá derivátov počas 5 dní. Poisťovne používajú deriváty na účely hedgingu, najmä na zabezpečenie proti úrokovému riziku. Hodnota ich derivátových portfólií sa výrazne a neočakávane zmení, najmä v dôsledku zvýšenia úrokových sadzieb, a poisťovatelia budú dostávať výzvy na zmenu marže od

centrálnej protistrany prostredníctvom svojich zúčtovacích členov splatné do 24 hodín v hotovosti. Predpokladá sa, že na splnenie výzvy doplnenia variačnej marže by poisťovateľ použil kombináciu nasledujúcich možností: zaúčtovanie hotovosti, využitie služieb transformácie kolaterálu od svojho zúčtovacieho člena, prístup na repo trh na konverziu aktív na hotovosť alebo predaj aktív. V druhom prípade sa používajú vysoké zrážky (EIOPA, 2021).

Situácia v scenári so strednodobým horizontom sa vyvíjajú medzi 30 a 90 dňami, čo je v praxi časový horizont v mnohých jurisdikciách pre odkúpenie poisťných zmlúv premlčacích lehôt. Tento scenár sa preto zameriava na posúdenie schopnosti poisťovateľov odolávať potrebám likvidity vyplývajúcim zo zmien v správaní poistencov, riziku financovania a vystavenia sa poistiteľným udalostiam. Predpokladá sa, že scenár v strednodobom horizonte spúšťajú dve udalosti. Po prvé, rozsiahly škandál s nesprávnym predajom zmlúv v sektore životného poistenia, ktorý vedie k strate dôvery spotrebiteľov. Podstatne vyšší podiel zmlúv životného poistenia je premlčaných a predpokladá sa súčasné zníženie predpísaného poisťného. Potreba likvidity sa môže zvýšiť aj v dôsledku prudkých nárastov inflácie poisťných udalostí, ktorá môže byť všeobecná alebo sústredená v špecifických obchodných líniách podľa priebehu. S cieľom uspokojiť potreby likvidity poisťovateľa predávajú aktíva a uplatňujú zrážky. Po druhé, úverový rating niekoľkým životným a neživotným poisťovňami je znížený a u nich dochádza k zvýšeniu nákladov na financovanie a dodatočných žiadostí o kolaterál. Okrem toho majú poisťovatelia znehodnotený prístup na repo trh a vnútroskupinové transakcie (EIOPA, 2021).

Dlhodobého scenár pokrýva obdobie 6 - 12 mesiacov a analyzuje odolnosť poisťovateľov voči niekoľkým zdrojom rizika likvidity, konkrétne ich expozícii voči poistiteľným udalostiam, zmenám v správaní poistencov a riziku financovania. Kombinuje prvky strednodobého scenára a niekoľko doplnkov. Podobne ako v strednodobom scenári, taktiež sa z dlhodobého hľadiska poisťovne zameriavajú na posúdenie schopnosti poisťovateľov odolávať potrebám likvidity vyplývajúcim zo zmien v správaní poistencov, riziku financovania a vystavenia sa poistiteľným udalostiam. Okrem dvoch rovnakých spúšťačov ako v predchádzajúcom horizonte, z dlhodobého hľadiska musia poisťovne čeliť aj extrémnym prírodným katastrofickým udalostiam. Výplaty poisťných plnení neživotnými poisťovňami výrazne preyšujú prílevy poisťného.

Posledným prvkom dlhodobého scenára je zlyhanie veľkého primárneho zaistovateľa (EIOPA, 2021).

1.2 Nástroje riadenia rizika likvidity

Riziko likvidity bolo pre poisťovateľov tradične menej dôležité vzhľadom na dôraz na ochranu kapitálu, zvyčajne vysokej úrovne zadrživanej hotovosti a ich predbežnému prijímaniu príjmov z poistného, ktoré sa neskôr používa na splácanie poistných plnení. Zvýšená nelikvidita a využívanie derivátov niektorými poisťovateľmi, štrukturálne znižuje likviditu na niektorých trhoch a vplyv dôchodkových reforiem na predvídateľnosť dlhodobých záväzkov znamenajú, že sa zvýšilo riziko likvidity. Návrh vyhlásenia o dohľade poskytuje rámec pre to, že poisťovatelia budú riadiť riziko likvidity. Zameriame sa na šesť kľúčových oblastí (PwC, 2019), ktoré sú ilustrované v obrázku 1.1.

Obrázok 1.1 Nástroje riadenia likvidity

Zdroj: PwC

PRA je regulačný orgán Spojeného kráľovstva pre finančné služby a je zodpovedný za prudenciálnu reguláciu a dohľad nad bankami, stavebnými sporiteľňami,

úverovými družstvami, poisťovňami a veľkými investičnými spoločnosťami. PRA sa snaží získať názory na návrh vyhlásenia o dohľade "Riadenie rizika likvidity pre poisťovateľov" a následné nahradenie staršieho vyhlásenia o dohľade nad modernizáciou kolaterálu. Návrhy sa týkajú všetkých spoločností v Spojenom kráľovstve, ktoré sú zapojené do systému Solventnosť II.

1.2.1 Rámec riadenia rizika likvidity

PRA má špecifické očakávania týkajúce sa ochoty firiem podstupovať riziko likvidity, ktoré je vlastníctvom predstavenstva, a to aj pokiaľ ide o časové harmonogramy, prijateľných úrovní rizika a druhov aktív ktoré sa považujú za likvidné. Spoločnosti musia mať aj stratégiu riadenia rizika likvidity a zdokumentované politiky rizika likvidity. Segregované zodpovednosti, riadne a spoľahlivé systémy na hlásenia informácií pre manažment, opatrenia v súvislosti s krátkodobým a dlhodobým rizikom likvidity, jasné línie podávania správ pre skupiny, výhľadové analýzy scenárov a stresové testovanie a kvantitatívne metriky a nástroje, ktoré majú slúžiť ako včasné indikátory varovania, sa považujú za zásadné. PRA poznamenáva, že spoliehanie sa na existujúci rámec riadenia kapitálu nie je vo všeobecnosti dostatočná, alebo vhodná na posúdenie likvidity a zdôrazňuje význam rizika likvidity osobitne na jej riadenie. Okrem toho je potrebné byť schopný uspokojiť potreby likvidity v základných a stresových scenároch, preskúmanie efektívnosti, a úvahy týkajúce sa jednotlivých fondov, napríklad so ziskami.

Za základné prvky poisťovateľa podľa PRA môžeme považovať tieto prvky rámca riadenia rizika likvidity (2019):

- jasne definovaný apetít k riziku likvidity, ktorý vlastní a schvaľuje predstavenstvo;
- stratégia riadenia rizika likvidity a zdokumentovaná politika riadenia rizika likvidity, ktoré sú v súlade so stanoveným rizikovým apetítom;
- jasné a správne rozdelenie a primerané oddelenie zodpovednosti za riziko likvidity v jednotlivých oblastiach podnikania a obchodných jednotkách poisťovateľa a v prípade skupín, medzi jednotlivými subjektmi skupiny;
- riadne systémy na včasné a primerané vykazovanie informácií pre manažment, a to aj za normálnych okolností, ako aj v obdobiach stresu, aby bolo možné merať a posudzovať všetky významné zdroje rizika likvidity;

- opatrenia, ktoré sa majú prijať s cieľom zohľadniť krátkodobé a dlhodobé riziko likvidity;
- v prípade skupín jasné línie podávania správ v rámci skupiny a účinné systémy pre zabezpečenie toku informácií v skupine smerom zhora nadol aj zdola nahor;
- výhľadové analýzy scenárov a programy stresového testovania likvidity, ktoré sú založené na prísnych, ale vierohodných predpokladoch;
- kvantitatívne metriky a nástroje na meranie faktorov rizika likvidity a na to, aby slúžili ako včasné ukazovatele varovania;
- vhodné systémy na včasné a primerané vykazovanie informácií o riadení, a to aj za normálnych okolností aj v obdobiach stresu, aby bolo možné merať a hodnotiť všetky podstatné zdroje rizika likvidity.

1.2.2 Významné zdroje rizika likvidity

Podľa PRA by poisťovateľ mal rozumieť zdrojom rizika likvidity, ktorým čelí. Poisťovateľ by mal zvážiť relevantnosť zdrojov rizika likvidity vrátane dôsledkov týchto rizík na jeho likviditnú pozíciu v bežných podmienkach, ako aj v stresových podmienkach. Kombinácia faktorov rizika likvidity je však pre každý podnik jedinečná a preto by sa tento zoznam nemal považovať za vyčerpávajúci a ani všetky prvky nemusia byť nevyhnutne relevantné pre všetky poisťovne. Medzi významné zdroje rizika likvidity môžu patriť (PRA, 2019):

- Riziká na strane pasív - v prípade životnej poisťovne môže ísť o náhle, neočakávané zvýšenie miery zániku, odkupy životného poistenia alebo investičných zmlúv v krátkom období alebo náhly nárast objemu poistných plnení, napríklad v dôsledku pandémie. Univerzálny poisťovateľ by mal zvážiť povahu, frekvenciu a závažnosť svojho vystavenia sa riziku poistným udalostiam vrátane udalostí, ktoré spôsobujú obrat na trhu;
- Riziká na strane aktív - poisťovateľ by mal zvážiť, ako by sa jeho aktíva mohli speňažiť, vrátane prijateľného kolaterálu, a to tak v priaznivých aj v stresových trhových podmienkach, pričom treba zohľadniť faktory, ako je hĺbka a prístup na trh, čas potrebný na speňaženie aktíva, zrážky, pravdepodobnosť a rozsah strát z núteného predaja. Prevádzkové obmedzenia môžu obmedziť schopnosť poisťovateľa speňažiť aj tie najlikvidnejšie aktíva v dostatočne krátkom čase. V

stresových situáciách na trhu podmienok nemusí byť možné niektoré druhy aktív správne oceniť alebo predať. Ďalšie druhy aktív sa môžu dať predať len s výraznou zľavou;

- Riziká koncentrácie - koncentrácia na strane pasív môže zahŕňať termínovú štruktúru, ich citlivosť na vlastný úverový rating poisťovateľa, kombináciu zabezpečených záväzkov a záväzkov, ktoré sú predmetom poistenia a nezabezpečeného financovania, koncentrácie medzi poskytovateľmi financovania a poistníkmi alebo príbuzné skupiny poskytovateľov financovania a poistníkov, spoliehanie sa na konkrétne nástroje alebo produkty; geografické umiestnenie poskytovateľov financovania a poistníkov. Aktíva môžu zahŕňať významné koncentrácie vo vzťahu k jednotlivým protistranám alebo skupinám spriaznených protistrán, úverovému ratingu aktív v portfóliu poisťovateľa, typy nástrojov, geografické regióny; a ekonomické sektory. V súvislosti s rizikom likvidity môžu byť tieto koncentrácie aktív vo vzťahu k vlastnému portfóliu poisťovateľa a vo vzťahu k množstvu konkrétneho aktíva na trhu. V prvom prípade existuje riziko, že významná časť aktív sa môže stať nelikvidnou, keď sú najviac potrebné. V druhom prípade môžu byť tieto aktíva málo obchodovateľné, a teda poisťovateľ nemusí byť schopný ich speňažiť v stresových situáciách;
- Podsúvahové riziká - poisťovateľ by mal zvážiť, ako jeho podsúvahové činnosti ovplyvňujú jeho peňažné toky a profil rizika likvidity za normálnych aj stresových podmienok. Napríklad riziká spojené s držbou derivátových pozícií sa často prehliadajú, pričom vplyv zníženia vlastného úverového ratingu poisťovateľa by sa mal tiež zvážiť. Zníženie ratingu môže spôsobiť predčasné splatenie finančných prostriedkov nástrojov, kolaterálu alebo maržových záväzkov a môže mať vplyv na schopnosť poisťovateľa preplatiť veľkoobchodné financovanie. Akékoľvek iné podmienené záväzky týkajúce sa hotovosti alebo kolaterálu by sa mali posudzovať a monitorovať. Poisťovateľ možno bude musieť zvážiť vplyv udržiavania; likvidity na podporu sekuritizácie alebo interných programov reštrukturalizácie aktív.
- Riziko financovania - toky vyplývajúce zo zabezpečených zdrojov financovania vrátane aktualizácie zabezpečenia transakcií, by mohli byť spojené s viacerými rizikami. V prípade zabezpečeného aj nezabezpečeného financovania zdrojov financovania by sa v stresových predpokladoch mala konzervatívne posúdiť

schopnosť poisťovateľa previesť financovania v deň splatnosti alebo v najbližší možný deň ukončenia, ak takýto deň nie je poisťovateľ nemôže ovplyvniť;

- Krízové menové riziko - poisťovateľ by mal zvážiť potreby likvidity v cudzej mene, a to v každej jednotlivéj mene aj v súhrne. Riziko nekonvertibility mien v priebehu krátkych časových období, t. j. zablokovanie trhu by sa tiež malo zvážiť.
- Riziko v priebehu dňa - ak je to relevantné pre jeho obchodný model, poisťovateľ by mal udržiavať systémy schopné monitorovať vnútrodenné likviditné pozície a potreby hotovosti, ktoré vznikajú v čase v konkrétnych časoch počas jedného dňa a prijať vhodné opatrenia na zabezpečenie toho, aby mal v držbe dostatok finančných prostriedkov na krytie vnútrodenného rizika na hotovostných účtoch aj na hotovostnej strane účtoch cenných papierov;
- Riziko franšízy - likvidné zdroje môžu byť potrebné na úhradu pohľadávok v súlade s udrжанím franšízy a dobrého mena poisťovateľa, a to aj v prípade, že poisťovateľ má právo odložiť alebo oneskoriť takéto platby. Poisťovateľ by mal posúdiť, do akej miery môže a reálne odloží alebo oddiali platby vrátane poistných plnení, odkupov, dividend alebo spätného odkúpenia akcií bez toho, aby výrazne poškodili jeho hlavnú obchodnú povest' a dobré meno;

Nemožno pritom zabudnúť ani na aktualizáciu kolaterálu a iné transakcie (ak sú špecifické, uplatňujú sa špecifické požiadavky), úvahy o zameniteľnosti, napríklad obmedzenia vyplývajúce z úpravy párovania alebo fondov so ziskom, obchody viazané na podielové listy a riziká špecifické pre skupinu.

1.2.3 Zát'azové testovanie

Zát'azové testy by mali analyzovať samostatné a kombinované vplyvy celého radu závažných, ale pravdepodobných stresových situácií v oblasti likvidity na peňažné toky poisťovateľa, a to tak na prílev peňažných prostriedkov, ako aj na peňažné odlevy, a na celkovú likvidnú pozíciu poisťovateľa. Podrobnosti a odôvodnenie metód (tabuľka 1.2) a predpokladov použitých pri stresovom testovaní by mali byť zahrnuté v stratégii riadenia rizika likvidity poisťovateľa. Očakáva sa, že poisťovateľ bude mať zavedené primerané informačné systémy riadenia a dátové procesy, ktoré mu umožnia zhromažďovať, triediť a agregovať údaje a informácie týkajúce sa jeho stresovým testovaním likvidity.

V rámci rôznych stresových scenárov by sa mali zohľadniť rôzne stupne stresových podmienok. V každom z nich sa očakáva, že budú závažné, ale pravdepodobné a zvažuje sa (PRA, 2019):

- vplyv idiosynkratických, trhových a kombinovaných scenárov,
- nepriaznivé účinky narušenia trhu,
- kroky protistrán a iných účastníkov trhu.

Riziko likvidity sa môže objaviť v rôznych časových horizontoch. Preto stresové testy likvidity zahŕňajú rôzne udalosti týkajúce sa likvidity v rôznych časových horizontoch. To zahŕňa aj rýchlo sa meniace scenáre, ako aj trvalejšie scenáre, v ktorých sa likvidita poisťovateľa zhoršuje pomaly. Poisťovateľ by mal zvážiť vhodné trvanie stresového testovania, vrátane 7, 30, 90 dní a jedného roka, ako je vhodné vzhľadom na jeho obchodný model, riziká a profil rizika likvidity. Napríklad poisťovateľ s významnou aktivitou v oblasti kapitálu trhov alebo nestálymi peňažnými tokmi, ktoré by mohli vyvolať krátkodobé potreby likvidity, by mal zvážiť vnútrodenné a denné časové horizonty. Pri analýze dlhodobějších stresov by mal poisťovateľ zvážiť a byť schopný zdôvodniť svoju ochotu k erózii kapitálu.

Predpoklady primeranosti záťažového testovania rizika likvidity (PRA, 2019):

- odhady budúceho rastu súvahy a príjmov z poisťného z nových a z obnovených obchodov,
- dodatočné požiadavky na maržu a kolaterál,
- spoliehanie sa na viazané úverové linky,
- trvalú dostupnosť likvidity,
- správanie poisťníkov vrátane miery odkupu,
- korelácie medzi trhmi financovania a účinnosť diverzifikácie v rámci jeho vybraných zdrojov financovania,
- prístup k zabezpečeným a nezabezpečeným zdrojom financovania,
- konvertibilita mien,
- v prípade skupín, schopnosť spoločnosti získať prístup k dohodám o združovaní hotovosti a vnútroskupinovým úverom.

Obrázok 1.2 Proces zát'azového testovania

Zdroj: vlastné spracovanie podľa SketchBubble

1.2.4 Vankúše likvidity

Poisťovateľ môže považovať za vhodné zaviesť odstupňované úrovne rezerv, zložené z rôznych aktív v závislosti od povahy a trvania stresov, ktorým môže byť potenciálne vystavený. Likvidita potrebná na reakciu na stresové udalosti je odlišná od akýchkoľvek viazaných peňažných tokov alebo súm držaných pre známe budúce peňažné toky. Očakáva sa, že poisťovateľ sa vyhne započítavaniu finančných prostriedkov viazaných na budúce platby alebo investície používané na pravidelné generovanie príjmov, ako napr. poplatky, dividendy alebo úroky, ako súčasť svojej likvidnej rezervy. Očakáva sa, že poisťovateľ prispôbi svoju rezervu likvidity potrebám svojej činnosti a rizikám likvidity, ktorým čelí, pričom zohľadní množstvo faktorov, z ktorých niektoré sú podrobne rozpracované v existujúcich usmerneniach orgánu EIOPA a medzi ktoré patria (PRA,2019):

- aktíva primárnej a sekundárnej likvidity,
- potreba mať dobre diverzifikovaný rozsah likvidných aktív,

- to, či aktíva v likviditnej rezerve môžu byť prístupné a kontrolované poisťovateľom funkcie riadenia likvidity v každom okamihu,
- primeranosť zrážok uplatňovaných na menej likvidné aktíva na základe informácií od poisťovateľa z záťažových testov,
- konzistentnosť menovej denominácie jeho likvidných aktív a čistej likvidity.

Aktíva sekundárnej likvidity (tabuľka 1.4) nie sú vo všeobecnosti použiteľné na kratšie stresové obdobia, keďže poisťovateľ nemusí byť schopný speňažiť tieto aktíva dostatočne skoro. V prípade stresových situácií trvajúcich 90 dní alebo kratšie je dobrým postupom, aby sa poisťovateľ spoliehal len na vysokokvalitné likvidné aktíva. V prípade dlhodobějších stresových situácií sa poisťovateľ môže spoliehať na širšie spektrum aktív, aby splnil svoje potreby likvidity, hoci pri ich speňažovaní môže utrpieť značné straty. Poisťovateľ by mal zvážiť potenciálne straty vyplývajúce z predaja aktív a môže chcieť výslovne definovať svoju ochotu k zníženiu kapitálu v takýchto situáciách.

Tabuľka 1.4 Kritériá pre likvidné aktíva

Aktíva primárnej likvidity	Aktíva sekundárnej likvidity
Hotovosť	Ostatné cenné papiere investičného stupňa
Cenné papiere s vysokým ratingom	Kryté dlhopisy s vysokým ratingom a verejne emitované kryté dlhopisy
Niektoré fondy peňažného trhu	Podnikové dlhové cenné papiere s investičným ratingom
	Kmeňové akcie obchodované v rámci hlavného akciového indexu
	Akékoľvek iné aktíva

Zdroj: vlastné spracovanie podľa PRA

1.2.5 Monitorovanie rizík a podávanie správ

Podľa PRA (2019) sa očakáva, že poisťovateľ bude pri definovaní minimálnych štandardov riadenia dodržiavať rizikové ukazovatele. Všetky metriky vrátane vlastníctva, frekvencie, včasnosti a distribúcie by mali byť schvaľované predstavenstvom spolu s ochotou poisťovateľa podstupovať riziko likvidity. To pomôže zabezpečiť, že predstavenstvo schvaľuje metódy a prevádzkové prostriedky, ktorými poisťovateľ riadi svoje riziko likvidity. Okrem toho sa očakáva, že používanie metrik sa bude dôsledne

uplatňovať vo všetkých príslušných oblastiach v rámci poisťovne, a ak je to relevantné, aj v rámci celej skupiny.

Poisťovateľ by mal posudzovať svoju rezervu likvidity s ohľadom na zvolené stresové scenáre. Hodnotenia by mali zvyčajne zachytávať nízke body v rámci zvolených časových horizontov, a nie sa spoliehať na analýzu koncových bodov, aby sa minimalizovalo riziko nesúlady peňažných tokov. Jednou z metrík, ktoré môže poisťovateľ pri svojom hodnotení použiť, je ukazovateľ krytia likvidity, ktorý môže byť definovaný ako pomer vysokokvalitných likvidných aktív k čistému odlevu hotovosti. Alternatívou je ukazovateľ prebytku likvidity, ktorý predstavuje rozdiel medzi vysoko kvalitnými likvidnými aktívami a čistým odlevom hotovosti. Poisťovateľ môže definovať aj iné metriky pre tento účel, ale PRA očakáva, že si bude vedomý a bude schopný zdokumentovať výhody a nedostatky takýchto metrík. Pomocou týchto metrík by mal poisťovateľ stanoviť cieľovú likviditu vankúšov, ktoré sú v súlade s jeho rizikovým apetítom. Ako už bolo uvedené, od poisťovateľa sa očakáva, že bude pravidelne vykonávať holistické preskúmanie a obnovenie svojho prístupu k stresovému testovaniu a stresových scenárov. Očakáva sa, že poisťovateľ bude pravidelne monitorovať svoju likvidnú pozíciu a likviditu vankúšov v porovnaní s jeho rizikovým apetítom na základe obnovených stresových scenárov.

Vrcholovému manažmentu a predstavenstvu sú pravidelne poskytované správy o likvidite. Tieto správy by sa mali zaoberať súladom poisťovateľa s jeho riadením rizík stratégiou a politikami, ako aj upozorňovať manažment, keď sa poisťovateľ priblíži k riziku alebo ho poruší svojim rizikovým apetítom alebo rizikovým limitom. Vykazovanie rizík by mal vykonávať poisťovateľ s primeranou frekvenciou, ktorá je úmerná úrovni rizika likvidity v jeho činnostiach. Ukazovatele monitorovania rizík spolu s výsledkami stresových testov a s informáciami o likviditnej rezerve poisťovateľa by mali byť pre manažment vypracované na mesačnej báze, hoci môže byť vhodné podávať správy častejšie, ak sa zmení prevádzkové prostredie alebo povaha či rozsah činností poisťovateľa.

Profil rizika likvidity poisťovateľa a dodržiavanie jeho ochoty podstupovať riziko likvidity a rizika limitov tolerancie sa má pravidelne posudzovať na zasadnutiach predstavenstva a na výbore predstavenstva pre riziká. Častejšie podávanie správ môže byť potrebné aj v prípade, že si to vyžaduje trh alebo dôjde k podstatným zmenám v profile likvidity poisťovateľa.

V súlade s regulačnými požiadavkami na vykazovanie podľa smernice Solventnosť II je poisťovateľ povinný nahlasovať na skupinovom základe koncentrácie rizík, ktoré by mohli ohroziť riziko likvidity skupiny pozíciu. Poisťovateľ je tiež povinný nahlasovať vnútroskupinové transakcie, ktoré významne ovplyvňujú likviditnú pozíciu skupiny alebo jedného z podnikov zapojených do týchto transakcií.

1.2.6 Pohotovostný plán likvidity

V rámci svojho pohotovostného plánu likvidity môže poisťovateľ udržiavať jasný postup a plán na rozpoznanie a riešenie likviditného stresu. To zahŕňa udržiavanie zdokumentovaného pohotovostného plánu likvidity, ktorý stanovuje stratégie na zachovanie likvidity a vyrovnanie výpadkov peňažných tokov v nepriaznivých situáciách. Pohotovostný plán likvidity by mal stanoviť rámec s vysokým stupňom flexibility, aby poisťovateľ mohol rýchlo reagovať na rôzne stresové situácie v oblasti likvidity, ktoré narúšajú jeho schopnosť financovať niektoré alebo všetky svoje činnosti včas a s primeranými nákladmi. Pohotovostný plán likvidity by mal (PRA, 2019):

- stanoviť alternatívne zdroje financovania, pričom sa posúdi suma, ktorú je možné získať z konkrétnych zdrojov, a náklady a čas potrebný na získanie finančných prostriedkov a uplatniteľnosť na rôzne scenáre;
- stanoviť proces uplatnenia plánu v súlade s ochotou poisťovateľa a podstupovať riziko a tolerancie. To zahŕňa spôsob, akým by poisťovateľ identifikoval stresovú udalosť v oblasti likvidity, pričom by použil radu ukazovateľov včasného varovania;
- stanovuje rozhodovací proces o tom, aké opatrenia sa majú prijať v reakcii na stresovú situáciu v oblasti likvidity a stanovenie jasných postupov eskalácie a stanovenia priorit s podrobným popisom, kedy a ako sa jednotlivé sa môžu a mali by sa aktivovať jednotlivé opatrenia;
- prideliť úlohy a zodpovednosti konkrétnym rozhodovacím subjektom a stanoviť jasné podávanie správ línie;
- stanoviť jasné komunikačné plány pre interné aj externé zainteresované strany.

Poisťovateľ vypracuje pohotovostný plán likvidity ktorý obmedzuje šírenie nákazy v rámci skupiny v prípade stresovej udalosti. To by mohlo zahŕňať obmedzenie individuálnych subjektov na iné subjekty v skupine, pokiaľ ide o likviditu, a považovanie

materskej spoločnosti za ako veriteľa poslednej inštancie. Očakáva sa tiež, že pohotovostný plán likvidity pre skupinu bude v súlade s plánmi príslušných jednotlivých právnych subjektov.

1.2.7 Manažment aktív a pasív

Greuning a Bratanovic (2020) definujú riadenie aktív a pasív (ALM) ako proces, v rámci ktorého sú celkové aktíva a pasíva inštitúcie kontrolované a riadené súčasne integrovaným spôsobom. V rámci riadenia celkovej bilancie zahŕňa ALM strategické plánovanie, realizáciu a kontrolné procesy, ktoré ovplyvňujú objem, štruktúru, splatnosť, úrokovú citlivosť, kvalitu a likviditu aktív a pasív poisťovne. Riadenie aktív a pasív sa zaoberá ochranou výnosov aj kapitálu pred úrokovým rizikom, ktoré vzniká z nesúladu pri preceňovaní aktív a pasív. Cieľom riadenia úrokového rizika je udržiavať expozíciu voči úrokovému riziku v rámci povolených úrovní. Poisťovne sa vo všeobecnosti snažia zabezpečiť, aby štruktúra preceňovania ich súvahy prinášala maximálny úžitok z očakávaných pohybov úrokových sadzieb, táto štruktúra preceňovania môže byť ovplyvnená otázkami likvidity, najmä ak poisťovateľ nemá prístup k úrokovým derivátom, ktoré by oddelili jej pohľad na likviditu a úrokovú mieru.

Proces ALM (obrázok 1.3) je nevyhnutný a rozhodujúci pre každú organizáciu, ktorá investuje s cieľom uspokojiť svoje budúce potreby v oblasti peňažných tokov a kapitálových požiadaviek. Tradičné uplatňovanie ALM sa týkalo predovšetkým riadenia rizík spojených so zmenami úrokových sadzieb. Dnes má však ALM oveľa širšie zameranie. Zahŕňa akciové riziko, riziko likvidity, právne riziko, menové riziko a riziko štátu alebo krajiny. Tradičné nástroje riadenia aktív a pasív porovnávajú duráciu a konvexitu na základe váženého priemeru. Novšie nástroje integrujú do ALM koncepty Value at Risk (VaR). Výkazy ako Rizikové výnosy, Náklady na uzavretie a Rizikový kapitál sú reprezentantmi posledne menovaných (Finance Training Course, 2010).

Obrázok 1.3 Proces ALM

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Finance Training Course

Riadenie aktív a záväzkov (ALM) v poisťovniach je jednou z najťažších funkcií, pre ktorú sa zavádza štandardná štruktúra vzhľadom na jej zložitosť, zapojenie viacerých oblastí firmy, závislosť od jej efektívnosti na jej histórii, kultúru, podnikanie, osobnosti, systémy, filozofiu týkajúcu sa rizík, riadenia rizík, riadenia kapitálu a tvorby hodnoty pre akcionárov. Z viacerých dôvodov, ktorých sa táto správa dotýka, sa ALM dostáva viac do pozornosti a spôsobuje viaceré zmeny v mnohých, ak nie vo väčšine poisťovní. Dva neustále sa meniace rozmery výrazne ovplyvňujúce riadenie rizík a riadenie kapitálu sú ekonomika a regulácia, pričom každá z nich má významný vplyv na ALM. Solventnosť II, Iniciatíva na Modernizáciu Solventnosti v USA, IFRS a ďalšie regulácie na celom svete v oblasti účtovníctva a kapitálu prinášajú poisťovateľom ďalšie dôvody na to, aby prehodnotili súčasné prevádzkové modely ALM a potenciál na zlepšenie (Deloitte, 2020).

Medzi hlavné zložky procesu ALM patria modelovanie a riadenie záväzkov, ktoré sú zvyčajne v réžii Aktuariátu, zatiaľ čo modelovanie a riadenie aktív pripadá do réžie investičného oddelenia. Riadenie jednotlivých aktivít celkového procesu sa líši v závislosti od typu spoločnosti, podkladového záväzku a typov programov. Firmy vo vlastníctve európskych spoločností majú tendenciu aby „Investície“ riadili hedgingové operácie viac a s jasnejšími právomocami a zodpovednosťou. Kľúčovým trendom medzi poisťovňami je dnes prehodnotenie funkcie vykazovania vrátane zvažovania jednotlivých metrik v rámci jednotlivých línií podnikania, konsolidované nástroje, posilnené kontroly a dohľad a "jeden zdroj pravdy", napríklad dátový sklad (Deloitte, 2020).

Hlavné zložky ALM (Deloitte, 2020):

- modelovanie záväzkov,
- modelovanie aktív,

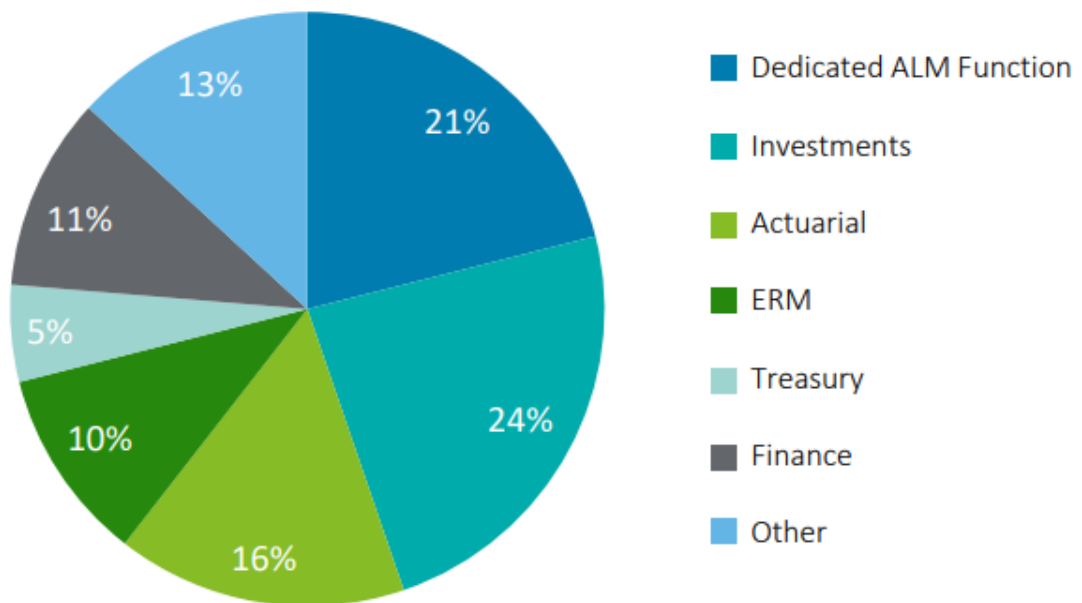
- vykazovanie ALM,
- riadenie záväzkov,
- riadenie aktív,
- hedging.

Primárnu zodpovednosť za rozhodovanie v oblasti ALM majú skôr Investície ako iné oddelenia, ale je jasné, že neexistuje jedna funkcia, ktorá by mala v odvetví oveľa širšiu úlohu ako ostatné. Vo väčšine spoločností sa na rozhodovaní nejakým spôsobom podieľa základňa výboru, napr. výbor pre riadenie aktív a pasív, Výbor (ALCO). Zapojenie výboru v porovnaní s individuálnou zodpovednosťou za rozhodovanie je veľmi rôznorodé. V poradí podľa rastúcej pravdepodobnosti, že rozhoduje oddelenie Investícií, možno za prechod od strategického k taktickému procesu považovať tento všeobecný proces (Deloitte, 2020):

- schválenie politiky - globálne rizikové limity alebo špecifické produktové investičné stratégie),
- stanovenie krátkodobých referenčných hodnôt - s prihliadnutím na ekonomický výhľad a určenie užšieho rozsahu durácie, alokácie aktív a úverového rizika, než by zvyčajne predpisovala politika,
- výber konkrétnych aktív.

"Iné" oblasti s hlavnou zodpovednosťou za taktické rozhodovanie zahŕňajú kombinácie oddelenia Investícií, Produktového manažmentu a Poistnej matematiky, a to buď prostredníctvom vo forme výboru alebo na základe produktu alebo typu rozhodnutia. V niektorých prípadoch sú zapojené aj finančné oddelenia obchodných jednotiek. (Deloitte, 2020). Obrázok 1.4 zobrazuje oddelenia v organizácii, ktoré majú primárne zodpovednosť za rozhodovanie v rámci ALM. V obrázku taktiež môžeme vidieť akou časťou sa jednotlivé oddelenia podieľajú na stanovaní úloh a povinností procesu ALM.

Obrázok 1.4 Hlavné rozhodovacie povinnosti rámci ALM

Zdroj: Deloitte

1.3 Riadenie rizika likvidity v súlade so Solventnosťou II v porovnaní s Bazilejom III

Od finančnej krízy v rokoch 2008 až 2009 si regulačné prostredie európskeho finančného sektora prešlo významným počtom reforiem s cieľom posilniť kvalitu kapitálu bánk a poisťovní s cieľom zabezpečiť odolnosť finančného systému prostredníctvom konzistentných kapitálových štandardov. Bazilejský výbor pre bankový dohľad (BCBS) zaviedol hĺbkovú reformu režimu bankovej regulácie Bazilej II, ktorá je známa ako Bazilej III. Bazilej III predstavuje rozšírenie rámca Bazilej II, ktorý bol vypracovaný po finančnej kríze na prelome rokov 2008 a 2009 a väčšina prvkov Bazileja II zostala v platnosti aj po príchode Bazileja III. Rámec Bazilej III zaviedol prísnejšie požiadavky na kapitál a likviditu pre bankové odvetvie. Na druhej strane Európsky orgán pre poisťovníctvo a dôchodkové poistenie zamestnancov (EIOPA) inicioval revíziu rámca Solventnosť I a vypracoval nový regulačný režim orientovaný na riziká pre dohľad nad poisťovníctvom v európskom poisťovacom sektore, ktorý nadobudol účinnosť v januári 2016, známy ako Solventnosť II. Solventnosť II predstavuje komplexný regulačný režim solventnosti založený na princípoch, stanovujúci spoločné kapitálové a trhovo konzistentné normy založené na riziku pre všetky európske poisťovne a zaistovne (Dina, 2019). V tabuľke 1.5 sú uvedené hlavné odlišnosti medzi likviditou bánk a poisťovní.

Tabuľka 1.5 Rozdiely likvidity bánk a poisťovní

Poisťovne	Banky
Zabezpečenie zákazníkov, ktorí platia pravidelné poisťné proti určitým rizikám	Prijímanie krátkodobých vkladov a poskytovanie dlhodobých úverov
Podlieha federálnemu a štátnemu dohľadu	Podlieha regulácii len na úrovni štátu
Záväzky založené na vzniku určitých poisťných udalostí	Nesúlady medzi záväzkami a aktívami
Nemajú tendenciu čeliť riziku hromadného výberu finančných prostriedkov	Väčšia náchylnosť na hromadné výbery vkladov
Nie sú súčasťou centralizovaného zúčtovacieho a platobného systému	Súčasť centralizovaného zúčtovacieho a platobného systému
Žiadny veriteľ poslednej inštancie	Federálny rezervný systém slúži ako veriteľ poslednej inštancie

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Investopedia

Riziko likvidity môže vyplývať buď z aktív prostredníctvom výziev na vrátenie zábezpeky alebo znehodnotenia, alebo z pasív, a to výberom finančných prostriedkov alebo neočakávanými záväzkami. Poisťovne sú vo všeobecnosti vystavené obmedzenému riziku likvidity (CEA, 2010):

- Na strane pasív sa prostriedky poisťencov buď nemôžu vybrať vôbec, alebo ich možno vybrať len pod hrozbou sankcie, ktorým podliehajú pod podmienkou zrušenia poisťnej zmluvy. Keďže prostriedky poisťníkov sú zvyčajne chránené trhovo financovanými režimami, poisťníci sú zvyčajne menej náchylní zrušiť svoje poisťky. Poistenie v Európe má dobré výsledky v oblasti primeranosti svojich technických rezerv. Rezervy sú tiež predmetom kontroly zo strany audítorov a regulačných orgánov;
- Na strane aktív je riziko likvidity spôsobené najmä znehodnotením aktív, ktoré sú monitorované v rámci bežného procesu účtovania reálnej hodnoty, a výzvami na predloženie kolaterálu. Tieto položky nemenia svoju hodnotu náhle alebo neočakávane a často sa dajú predvídať o jeden alebo dva štvrt'roky vopred. Existuje len náhodná expozícia voči výzvam na predloženie kolaterálu;
- Európske poisťovne sú väčšinou diverzifikované spoločnosti, a preto majú značné výhody z diverzifikácie rizík v rámci svojich portfólií, čo stabilizuje celkové

výplaty, napríklad medzi životným a neživotným poistením, v rámci životného poistenia medzi tradičnými a netradičnými produktmi.

Riziko likvidity sa však ukázalo ako kľúčové riziko pre banky (CEA, 2010):

- Priemerná durácia aktív väčšiny bánk je dlhšia ako priemerná durácia ich pasív. Zatiaľ čo aktíva pozostávajú do veľkej miery z dlhodobejších úverov, ktoré sa nedajú okamžite premeniť na hotovosť, väčšinu vkladov možno okamžite alebo v krátkom čase vybrať. Banky sa spoliehajú aj na trh veľkoobchodného financovania, často s krátkodobou splatnosťou.
- Táto štruktúra nielenže vyhovuje potrebám klientov, ale slúži aj ako dodatočný zdroj zisku, keďže dlhodobá úroková sadzba je zvyčajne vyššia ako krátkodobá. Táto tzv. transformácia splatnosti vystavuje banky rizikám likvidity. Ak napríklad banka nie je schopná nahradiť financovanie v prípade likviditnej krízy, môže sa stať, že nebude schopná likvidovať aktíva dostatočne rýchlo na to, aby nahradila nedostatok financovania. To bolo jednou z hlavných príčin viacerých prípadov finančných ťažkostí počas krízy, napr. Lehman Brothers a Hypo Real Estate. S cieľom chrániť sa pred rizikom likvidity držia banky likvidné aktíva, ako sú hotovosť, štátne dlhopisy alebo peňažné ekvivalenty. Tie môžu byť rýchlo zlikvidované, ak dôjde k stiahnutiu vkladov alebo ak dôjde k veľkoobchodnému financovaniu a splatnosti nemožno nahradiť novým financovaním.

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

Záverečná práca je zameraná na problematiku rizika likvidity poisťovní a jeho riadenia v súlade s reguláciou Solventnosť II. V práci sú spracované teoretické koncepty krátkodobého a dlhodobého rizika likvidity poisťovní, definované nástroje a metódy riadenia rizika likvidity využívané poisťovňami v praxi a práca taktiež obsahuje analýzu aktív a záväzkov vybraných poisťovní.

2.1 Cieľ práce

Hlavným cieľom záverečnej práce je riziko likvidity poisťovní a jeho riadenie v súlade s reguláciou Solventnosť II, spracovanie teoretických konceptov krátkodobého a dlhodobého rizika likvidity poisťovní a analýza nástrojov a metód riadenia rizika likvidity najviac využívané poisťovňami v praxi. Veľmi obsierna tematika si vyžadovala stanovenie viacerých čiastkových cieľov.

Prvým čiastkovým cieľom je vymedzenie základnej terminológie pojmov, definovanie likvidity, rizika likvidity vo všeobecnosti a čo presne znamená pre poisťovne. Súčasťou prvého cieľa je taktiež časové rozlíšenie rizika likvidity a definícia krátkodobého, strednodobého a dlhodobého scenára, pretože poisťovne rozlične reagujú na výskyt tohto rizika v rôznych časových hľadiskách.

Keďže reakcie poisťovateľov na riziko likvidity sa môžu líšiť vzhľadom na presný typ rizika, vyššie spomenutý časový horizont alebo zdroj rizika likvidity, ako ďalší čiastkový cieľ sme stanovili identifikáciu vhodných nástrojov riadenia likvidity berúc do úvahy jeho podstatu a špecifiká. Manažment aktív a pasív, ktorý považujeme za neodmysliteľnú časť riadenia rizika likvidity je taktiež súčasťou cieľa spolu s vysvetlením podstaty ALM, identifikáciou primárnych zodpovedností a celkového prínosu pri využívaní tohto nástroja pre poisťovne.

Tretí čiastkový cieľ je zameraný na porovnanie riadenia rizika likvidity bánk a poisťovní. Tieto dve finančné inštitúcie sú dôležitou súčasťou finančného trhu a v rámci tretieho čiastkového cieľa si vymedzíme spoločné znaky a inakosti v rámci riadenia rizika likvidity v súlade s reguláciami Bazilej III a Solventnosť II.

Ďalším čiastkovým cieľom je určenie konkrétnych nástrojov a metód, ktoré poisťovne so sídlom v SR používajú na identifikáciu, riadenie, monitorovanie, zmierňovanie alebo reportovanie rizika likvidity.

Realizáciou posledného čiastkového cieľa, ktorým je analýza aktív a záväzkov vybraných slovenských poisťovní, sme sfinalizovali hlavný cieľ záverečnej práce. Táto analýza je založená na porovnávaní finančných tokov životnej, neživotnej a univerzálnej poisťovne. Informácie sme získavali z účtovných závierok konkrétnych slovenských poisťovní a presnú metodiku a postupy si opíšeme v ďalšej podkapitole.

2.2 Metodika práce a metódy skúmania

Metodika práce a metódy skúmania zahŕňajú rôzne pracovné procesy potrebné pre vytvorenie dostatočného komplexu a súhrnu informácií pre objasnenie danej témy ako celku. V nasledujúcich podkapitolách si definujeme hlavné zdroje informácií, postupy, vzorce a nástroje využívané pri spracovávaní problematiky riadenia rizika likvidity.

2.2.1 Hlavné zdroje informácií

Pri vytváraní prvej kapitoly, ktorú viacmenej môžeme označiť za teoretickú časť práce, sme sa opierali o kvalitné knižné zdroje z domáceho aj zahraničného prostredia, ale aj o vedecké články z overených zdrojov, ktorých tvorcovia sa touto tematikou podrobne zaoberajú. Kombináciou knižných a internetových zdrojov sa nám podarilo vytvoriť koncept, ktorý sa dopĺňa a výstižne objasňuje cieľ stanovený v prechádzajúcej podkapitole.

Ďalším významným zdrojov pri vytváraní diplomovej práce boli správy o solventnosti a finančnom stave poisťovní so sídlom v SR. Regulačný rámec Solventnosť II je postavený na trojpilierovej štruktúre. Pilier I stanovuje kvantitatívne požiadavky, t. j. oceňovanie aktív a pasív a kapitálové požiadavky. Pilier II stanovuje kvalitatívne požiadavky vrátane správy a riadenia rizík podnikov a vlastného hodnotenia rizika a solventnosti (ORSA). Pilier III stanovuje vykazovanie v oblasti dohľadu a zverejňovanie informácií. Tieto tri piliere tvoria ucelený prístup, ktorý umožňuje pochopiť a riadiť riziká v celom sektore (EIOPA, 2020). Práve na základe tretieho piliera Solventnosti II sú poisťovne pôsobiace na európskom poistnom trhu povinné zverejňovať každoročne správu o solventnosti a finančnom stave, ktorého súčasťou je aj rizikový profil poisťovne. Rizikový profil tvoria upisovacie, trhové, kreditné, operačné a aj pre nás najvýznamnejšie riziko likvidity.

Tretí čiastkový cieľ sa nám podarilo splniť aj vďaka účtovným závierkam troch slovenských poisťovní, z ktorých sme čerpali informácie. Išlo konkrétne o účtovné

závierky za rok 2021 životnej poisťovne NN, poisťovne ČSOB a poisťovne Kooperativa.

Účtovná závierka poisťovne obsahuje:

- výkaz o finančnej situácii,
- výkaz ziskov a strát, výkaz komplexného výsledku,
- výkaz zmien vlastného imania,
- výkaz peňažných tokov,
- poznámky k účtovnej závierke.

Pri našom výskume sme využili informácie z poznámok o riziku likvidity. Táto poznámka môže byť označená samostatne, alebo môže patriť pod poznámku riadenia rizika.

2.2.2 Metódy skúmania

Pri vytváraní záverečnej práce bolo potrebné zhromaždiť veľké množstvo informácií a spraviť z nich celok. Pri zhromažďovaní informácií sme museli uvažovať nad ich relevantnosťou a užitočnosťou pre našu prácu. Po zhromaždení veľkého množstva zdrojov a informácií sme komparáciou porovnali definície a členenia rizika likvidity rôznych autorov a z rôznych odborných článkov.

Pri určovaní konkrétnych nástrojov riadenia rizika likvidity slovenskými poisťovňami sme prvotne analýzou vybrali z jednotlivých kategórií rizikového profilu jednotlivých poisťovní práve tie nástroje, ktoré zodpovedajú nášmu riziku. Následne sme syntézou kategorizované nástroje znova ucelili a rozdelili do jednej tabuľky pre lepší prehľad, komparáciou opätovne porovnali a určili nástroje najviac využívané poisťovňami v praxi. Pri práci s dátami sme využívali aplikácie MS Office, a to najmä Word a Excel.

Indukcia je stanovenie všeobecných téz na základe preskúmania problematiky od jednotlivého k všeobecnému. Dedukcia je naopak odvodzovanie konkrétneho prípadu zo všeobecných poznatkov (Magulová, 2021). Využitím indukcie a dedukcie sme čitateľovi priblížili problematiku rizika likvidity z rôznych hľadísk a umožnili vytvoriť ucelenejší názor na jednotlivé časti práce samostatne, aj ako celku.

Analýza aktív a záväzkov je založená na koeficientoch likvidity. Koeficient likvidity sa zaraďuje do kategórie ukazovateľov likvidity, pretože hodnotí, v akom finančnom stave je spoločnosť vo vzťahu k svojim záväzkom. Keďže koeficienty porovnávajú aktíva spoločnosti s jej záväzkami, požadované vstupy možno nájsť v

súvahe. Tento ukazovateľ je užitočným ukazovateľom toho, ako efektívne spoločnosť riadi svoj pracovný kapitál. Pri vytváraní koeficientov sme sa inšpirovali inštitúciou EIOPA, ktorá pri vytváraní ILR dáva do pomeru zdroje likvidity a potreby likvidity (2022). Následne sme ILR upravili našim potrebám a dostupných zdrojov, ktoré sme čerpali z účtovných závierok troch vybraných poisťovní so sídlom v SR. Za zdroje likvidity sme určili aktíva poisťovní a za potreby likvidity sme dosadili pasíva poisťovní. Rozlišovali sme tri časové horizonty, a to krátky, stredný a dlhý. Krátkodobý koeficient porovnáva aktíva a pasíva v období do jedného roka, strednodobý koeficient porovnáva aktíva a pasíva v období jeden až päť rokov a dlhodobý koeficient porovnáva aktíva a pasíva v období nad päť rokov. K aktívam a pasívam splatným v krátkom, strednom aj dlhom období pripočítavame v jednotlivých výpočtoch koeficientov aj aktíva a pasíva s neurčitou splatnosťou. Sú to také aktíva a záväzky, ktorých splatnosť nie je striktné určená a ich splatnosť sa môže líšiť podľa potrieb poisťovne, okolností a finančnej situácie v danom čase.

$$\text{Koeficient krátkodobej likvidity} = \frac{\text{aktíva splatné do 1 roka} + \text{aktíva s neurčitou splatnosťou}}{\text{pasíva splatné do 1 roka} + \text{pasíva s neurčitou splatnosťou}}$$

$$\text{Koeficient strednodobej likvidity} = \frac{\text{aktíva splatné od 1 do 5 rokov} + \text{aktíva s neurčitou splatnosťou}}{\text{pasíva splatné od 1 do 5 rokov} + \text{pasíva s neurčitou splatnosťou}}$$

$$\text{Koeficient dlhodobej likvidity} = \frac{\text{aktíva splatné nad 5 rokov} + \text{aktíva s neurčitou splatnosťou}}{\text{pasíva splatné nad 5 rokov} + \text{pasíva s neurčitou splatnosťou}}$$

Rozsah, ktorý použijeme na meranie finančného zdravia spoločnosti pomocou koeficientu likvidity, sa líši v závislosti od konkrétneho odvetvia. Všeobecne platí, že bežný pomer v rozmedzí 1,5 až 3,0 sa považuje za zdravý.

- >1,0 - spoločnosť má dostatok obežných aktív na splatenie svojich záväzkov,
- <1,0 - spoločnosť nemá dostatok obežných aktív na splatenie svojich záväzkov.

Vyšší koeficient likvidity však nie je vždy pozitívnym znakom, naopak, ukazovateľ presahujúci 3,0 môže byť výsledkom toho, že spoločnosť zbytočne hromadí

aktíva vo svojej súvahe. Zatiaľ čo v rámci likvidačného scenára je vyššia suma zabezpečenia aktív vnímaná pozitívne, väčšina spoločností sa zameriava na výhľadové výsledky, ako je tvorba voľného peňažného toku a ziskové marže, hoci všetko spolu určitým spôsobom súvisí. Samozrejme pri riadení likvidity finančných inštitúcií ako sú aj poisťovne sa tieto procesy nevykonávajú štandardným postupom, ale špecifikujú sa a prispôbujú potrebám daného biznisového odvetviu (WallStreetPrep, 2023).

3 Výsledky práce a diskusia

V nasledujúcej kapitole sa bližšie zameriame na dve témy týkajúce sa rizika likvidity a ako sa s ním vysporiadávajú slovenské poisťovne so sídlom na území krajiny. Prvá podkapitola tejto časti práce je venovaná subjektom nášho skúmania, teda ich definovaní a stručnej analýze situácie na slovenskom poisťovnom trhu. V podkapitole 3.2 si na základe správ o solventnosti a finančnom stave jednotlivých poisťovní postupne identifikujeme najviac používané nástroje a metódy na riadenie likvidity. Podkapitola 3.3 je venovaná analýze hodnoty aktív a záväzkov na základe účtovných závierok jednej životnej poisťovne, jednej neživotnej poisťovne a jednej univerzálnej slovenskej poisťovne spolu s koeficientami likvidity a grafickými vyobrazeniami výsledkov.

3.1 Poisťovne pôsobiace na slovenskom poisťovnom trhu

Slovenský poisťový trh zažil v predošlých dvoch rokoch významné zmeny. Národná banka Slovenska (NBS) v Správe o finančnej stabilite vysvetľuje konkrétne dva trendy s dosahom na jeho štruktúru. Prvým je zlučovanie poisťovní a druhým je transformácia domácich poisťovní na pobočky z iných členských štátov. Podľa správy od NBS sa vlani oba skutočnosti ešte viac prehĺbili. Výsledkom je zníženie počtu domácich poisťovní na desať s podielom na predpísanom poisťovnom medzi 59 až 63 percent a zvyšok trhu obsluhujú pobočky z iných členských štátov. Slovenský regulátor poukázal na tri veľké udalosti, ktoré sa na slovenskom poisťovnom trhu odohrali v minulom roku. V prvom rade ide o zlúčenie poisťovne Union a Poštovej poisťovne. „Riziko zvyšovania koncentrácie trhu sa však zmiernilo vznikom novej životnej poisťovne Partners,“ hovorí o dôsledkoch druhej udalosti NBS. Čo sa týka rizika menšieho dohľadu v oblasti transformácie domácich poisťovní na pobočky z iných členských štátov, vlani išlo až o dva prípady, a to o Generali a Uniqu, ktoré budú na Slovensku pôsobiť už len ako pobočky českých poisťovní.

Tabuľka 3.1 Zoznam poisťovní so sídlom v SR

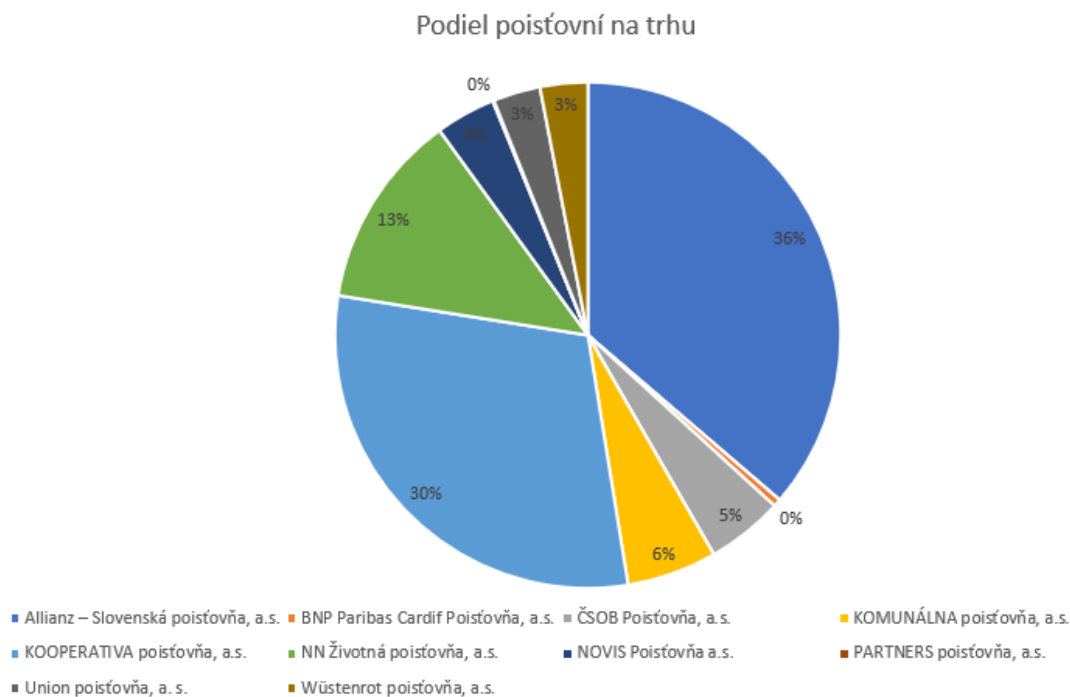
Názov poisťovne	Hodnota aktív v mil. Eur
Allianz – Slovenská poisťovňa, a.s.	2382,77
BNP Paribas Cardif Poisťovňa, a.s.	32,586

ČSOB Poist'ovňa, a.s.	322,399
KOMUNÁLNA poist'ovňa, a.s.	377,989
KOOPERATIVA poist'ovňa, a.s.	1973,944
NN Životná poist'ovňa, a.s.	821,101
NOVIS Poist'ovňa a.s.	251,564
PARTNERS poist'ovňa, a.s.	5,451
Union poist'ovňa, a. s.	198,297
Wüstenrot poist'ovňa, a.s.	199,788

Zdroj: vlastné spracovanie podľa NBS

Tabuľka 3.1 obsahuje zoznam pôsobiacich poisťovní so sídlom na Slovensku v abecednom poradí spolu s údajom o celkových aktívach poisťovne v miliónoch eur. Na základe týchto informácií môžeme usúdiť, že Allianz – Slovenskej poisťovni, patrí prvenstvo nielen abecedné, ale aj to o veľkosti na trhu, pričom druhé miesto patrí poisťovni Kooperativa. Graf 3.1 je zostrojený na základe tejto tabuľky a môžeme z neho vyčítať koľkými percentami sa konkrétne poisťovne zúčastňujú na trhu.

Graf 3.1 Podiel poisťovní s územím v SR na trhu

Zdroj: vlastné spracovanie na základe SFCR (2021)

3.2 Správy o solventnosti

Na základe tretieho piliera Solventnosti II o výkazníctve a zverejňovaní informácii sú poisťovne povinné každoročne zverejňovať správu o solventnosti a finančnom stave. Rizikový profil každej slovenskej poisťovne sa skladá z hlavných rizík, a to z upisovacieho, trhového, kreditného, operačného rizika a rizika likvidity, ktoré v našej práci zohráva najväčší význam. V nasledujúcich podkapitolách sa budeme venovať riziku likvidity každej poisťovne samostatne a porovnávať nástroje pri jeho riadení.

3.2.1 Allianz – Slovenská poisťovňa, a.s.

Podľa poisťovne Allianz je riziko likvidity definované ako riziko toho, že požiadavky na súčasné alebo budúce platby záväzkov spoločnosti nebude možné splniť, alebo je možné ich splniť iba za nepriaznivých podmienok. Riziko likvidity môže nastať primárne ak existuje nesúlad v načasovaní peňažných tokov na strane aktív a záväzkov. Spoločnosť čelí riziku likvidity, a to v spojení so svojou každodennou prevádzkou a so svojimi investičnými aktivitami. Spoločnosť neprenáša riziko likvidity na účelovo vytvorené subjekty a nemá rizikovú expozíciu plynúcu z podsúvahových položiek.

Meranie a vyhodnocovanie rizika likvidity vykonáva spoločnosť na kvartálnej báze. Výsledkom je report rizika likvidity, ktorý popisuje pozíciu likvidity spoločnosti v budúcnosti berúc do úvahy rôzne stresové situácie a scenáre. Okrem toho spoločnosť vyhodnocuje svoje riziká aj v rámci vlastného posúdenia rizika a solventnosti. Poisťovňa má zavedený robustný kontrolovaný proces investovania, vrátane riadenia aktív a záväzkov. Okrem toho má spoločnosť zavedený centrálny systém riadenia peňažných tokov, ktorého úlohou je prostredníctvom prehľadného a automatizácie relevantných procesov dosiahnuť včasné zabezpečovanie potrebnej likvidity.

3.2.2 BNP Paribas Cardif Poisťovňa, a.s.

Riziko likvidity sa v internej klasifikácii poisťovne BNP Paribas považuje za súčasť modulu trhového rizika. Toto riziko sa týka nemožnosti zobchodovania konkrétneho aktíva na hotovosť alebo nesúladu medzi hodnotou dostupných likvidných aktív s krátkodobými záväzkami spoločnosti. Toto riziko je riadené sledovaním jednotlivých ukazovateľov likvidity.

Úlohou riadenia a zmierňovania rizika likvidity je zabezpečiť schopnosť poisťovne plniť svoje záväzky aj v prípade vzniku nepriaznivých situácií. S týmto cieľom spoločnosť riadi očakávané peňažné toky tak, aby si zachovala dostatočnú úroveň dostupných peňažných zdrojov na krytie svojich krátkodobých a strednodobých potrieb a taktiež investuje do takých finančných nástrojov, ktoré môžu byť rýchlo a jednoducho speňažené s minimom strát. Spoločnosť implementovala interné pokyny, ktoré opisujú hlavné princípy riadenia spolu s ukazovateľmi riadenia rizika likvidity. Krátkodobá likvidita je monitorovaná mesačne a preverovaná štvrťročne v rámci rizikového výboru. Ukazovateľ krátkodobej likvidity meria objem hotovostných a likvidných finančných aktív (so splatnosťou kratšou ako 3 mesiace) voči záväzkom s rovnako krátkou dobou splatnosti. Druhým použitým ukazovateľom monitorovania rizika likvidity na štvrťročnej báze je miera strednodobej likvidity meraná objemom hotovostných a likvidných finančných aktív voči predpokladaným peňažným tokom na strane záväzkov a pohľadávok za obdobie nasledujúcich 12 mesiacov.

3.2.3 ČSOB Poisťovňa, a.s.

Podľa poisťovne ČSOB riziko likvidity predstavuje riziko, že organizácia nebude schopná splniť svoje platobné záväzky v čase splatnosti bez vzniku neprijateľných strát. Riziko likvidity poisťovne je v súčasnosti riadené monitorovaním investičnej politiky. Pri monitorovaní rizika likvidity sa používa technika ALM rizika párovania peňažných tokov aktív a pasív. Tá istá technika sa používa aj pri monitorovaní úrokového rizika. Poisťovňa rozlišuje medzi rizikom likvidity životného a neživotného poistenia.

V rámci neživotného poistenia by mohlo vzniknúť riziko likvidity, ak dôjde ku poistným plneniam v rozmedzí katastrofy, čo povedie k materiálnemu zvýšeniu poistných nárokov a tým k veľkým požiadavkám na finančnú hotovosť poisťovne. Existujú však niektoré dôvody, prečo sa toto vystavenie riziku podstatne líši od rizika likvidity, ktorému sú vystavené životné poisťovne. Výplata plnenia sa zvyčajne uskutočňuje v dlhšom časovom horizonte a určité úrovne nárokov sú kryté zaistným programom poisťovne. Politika zaistenia poisťovne uvádza, že je potrebné prerokovať dodatočné doložky o zaistných plneniach s cieľom zabezpečiť, aby sa znížilo riziko, ktoré súvisí s časovým nesúladom medzi výplatom klientom a príjmom od zaistovateľov.

V rámci životného poistenia sa poisťuje na dožitie v dlhodobom a strednodobom časovom horizonte. Životné poistenie môže byť konfrontované s rizikom likvidity v dôsledku:

- zmeny trhových podmienok, čo vedie k prudkému nárastu predčasného ukončenia poisťných zmlúv;
- zmeny regulačného prostredia, vedúce klientov k prechodu na iné spôsoby akumulovania finančných prostriedkov na dôchodok;
- idiosynkratického scenára, v ktorom klienti spochybňujú kreditnú spôsobilosť poisťovne a masívne predčasne ukončujú poisťné zmluvy,
- kombináciou vyššie uvedeného.

S výnimkou idiosynkratického scenára sa očakáva, že časový horizont, v ktorom sa budú uskutočňovať peňažné toky, bude pomerne dlhý, čím sa znižuje riziko nesplnenia záväzkov za prijateľné náklady. Riziko likvidity z činností životného poistenia sa posudzuje interným ukazovateľom záťažového testu, v horizonte jedného mesiaca a troch mesiacov. Dlhodobá likvidita poisťovne sa riadi metódou párovania peňažných tokov a zabezpečuje, aby sa uskutočňovali dostatočné investície do likvidných aktív.

3.2.4 KOMUNÁLNA poisťovňa, a.s. a KOOPERATIVA poisťovňa, a.s.

Komunálna poisťovňa a poisťovňa Kooperativa posudzujú riziko likvidity ako riziko, že poisťovne a zaistovne nie sú schopné speňažiť investície a ostatné aktíva s cieľom vyrovať svoje finančné záväzky v čase ich splatnosti. Riziku likvidity sú poisťovne vystavené v dôsledku svojej poisťovacej činnosti z dôvodu možného nesúladu medzi prichádzajúcimi a odchádzajúcimi peňažnými tokmi. Spoločnosti sú riziku likvidity vystavené aj pri svojich investičných aktivitách, a to v prípade, ak nastane nedostatok likvidity v dôsledku riadenia portfólia investícií alebo z nedostačujúcej úrovne likvidity pri potrebe speňaženia investícií. V rámci poisťovní je vlastníkom rizika úsek investmentu. Vysoko likvidné aktíva sú držané v portfóliu v prípade potreby likvidity. Predmetné riziko bolo vyhodnotené na základe odborného posudku ako stredné. Bližšie informácie o kvantifikácii sa nachádzajú vo výročnej správe spoločností. Poisťovne majú vnútornú politiku na riadenie operatívnej likvidity schválenú predstavenstvom.

3.2.5 NN Životná poisťovňa, a.s.

NN Životná poisťovňa opisuje riziko likvidity ako riziko, že nebude schopná plniť svoje finančné záväzky v okamihu, keď sú splatné. Toto riziko sa možno vnímať v dvoch rovinách:

- spoločnosť nebude mať dostatok zdrojov na financovanie záväzkov,
- aktívum nebude možné predať bez výraznej straty.

Poisťovňa si stanovuje limity likvidity a definuje tri úrovne riadenia likvidity. Krátkodobá likvidita pokrýva denné požiadavky hotovosti za bežných obchodných podmienok a pokrýva riziko likvidity zdrojov. Riadenie dlhodobej likvidity zohľadňuje podmienky, za ktorých sa realizuje trhovú riziko likvidity. Krízové riadenie likvidity zabezpečuje schopnosť reagovať na možnú krízovú situáciu, je potrebné rozlíšiť trhovú udalosť od udalosti špecifickej. Riziko likvidity je riadené pravidelným monitorovaním všetkých úrovní, ako sú pomery definovaných finančných veličín či projekcií finančných tokov. V prípade zistenia nepriaznivých odchýlok NN Životná poisťovňa prijíma potrebné opatrenia na Komisii pre riadenie aktív a pasív (ALCO).

3.2.6 NOVIS Poisťovňa a.s.

Spoločnosť je vystavená požiadavkám na likviditu vyplývajúcich z potenciálnych poisťných udalostí a záväzkov voči iným subjektom. Riziko likvidity spočíva v nedostatku hotovosti, ktorá nemusí byť k dispozícii za primerané náklady na vyrovnanie záväzkov v čase ich splatnosti. Z hľadiska expanzie obchodnej činnosti je spoločnosť taktiež vystavená riziku likvidity, ktoré je spôsobené nárastom nového obchodu a potrebou financovania získaných provízií. Poisťovňa ako nástroj pre zmiernenie daného rizika využíva zaistnú schému, ktorá zabezpečuje poisťovní dostatočné zdroje pre financovanie novej produkcie, pričom výška zaistného, prostredníctvom ktorého je dané financovanie splácané, je plne v súlade s vývojom portfólia. Možnosti financovania obchodnej expanzie sú od roku 2019 významne rozšírené o využívanie financovania od emitentov Insurance Linked Securities, ktoré sa na financovaní novej produkcie v roku 2021 podieľalo už dvoma tretinami.

3.2.7 PARTNERS poisťovňa, a.s.

Podľa poisťovne Partners riziko likvidity znamená, že spoločnosť nebude schopná speňažiť investície a ostatné aktíva s cieľom vyrovnať svoje finančné záväzky v čase ich splatnosti. Poisťovňa vo svojej správe o solventnosti a finančnom stave ďalej neuvádza žiadne bližšie informácie o postupoch riadenia a nástrojoch na monitorovanie a vysporiadavanie sa s rizikom likvidity.

3.2.8 Union poisťovňa, a. s.

Pre poisťovňu Union je riziko likvidity spojené s rizikom straty vyplývajúcim z nemožnosti účinne uspokojiť očakávané a neočakávané súčasné a budúce peňažné toky a potreby vyplývajúce z garancií bez negatívneho dopadu na každodenné procesy alebo finančnú situáciu spoločnosti. Politika rizika likvidity hovorí o tom ako sa dané riziko riadi. Union meria svoje riziko likvidity prostredníctvom ukazovateľa likvidity a porovnania peňažných tokov na kvartálnej báze. Union má veľmi dobrú pozíciu likvidity s výrazným pomerom vysoko likvidných aktív.

3.2.9 Wüstenrot poisťovňa, a.s.

Wüstenrot poisťovňa predstavuje riziko likvidity ako riziko, že spoločnosť nebude schopná okamžite zabezpečiť výplatu požadovaných záväzkov voči svojim klientom. Expozícia poisťovne voči riziku likvidity je považovaná za nízku nakoľko Wüstenrot drží prevažnú časť svojich prostriedkov v likvidnej forme. Riadenie aktív a pasív v spoločnosti je úlohou Komisie ALCO. V rámci procesov poisťovne sa taktiež vyhodnocuje časová štruktúra aktív a pasív, pričom pri rozhodovaní o nových investíciách sa prihliada na túto štruktúru.

Z hľadiska koncentrácie pri likvidite predstavuje najväčšie riziko koncentrácia voči protistrane, ktorá by v prípade zlyhania nebola schopná dodržať svoje záväzky, čo by spôsobilo výpadok v rámci kladných peňažných tokov. Spoločnosť vykonáva analýzu finančného a poistného majetku a záväzkov v zmysle ich očakávaných zostávajúcich zmluvných splatností. Spoločnosť každodenne monitoruje svoju likviditu a prispôbuje stav likvidných prostriedkov.

Stav likvidných prostriedkov poisťovne sa štvrťročne podrobuje stresovému testovaniu a v rámci procesu ORSA aj v rozsahu strednodobého plánu. Stres test sa

vykonáva pre nasledovné scenáre: normálny scenár, mierna makroekonomická kríza, závažná makroekonomická kríza a katastrofická udalosť, v prípade ich trvania počas 1, 6 a 12 mesiacov. Pre účely stres-testu sa za likvidné finančné aktíva považujú termínované vklady, zostatky na bežných účtoch, cenné papiere určené na obchodovanie a prostriedky investované v podielových fondoch vo vlastnom mene a v mene poistených do výšky poistných plnení a odkupov z investičného životného poistenia. Testuje sa krytie odhadovaných poistných plnení a odkupov v životnom a neživotnom poistení prostredníctvom dostupných likvidných prostriedkov. V jednotlivých stresových scenároch sa aplikujú očakávané dopady na výplaty plnení a odkupov, ako aj očakávané dopady na trhovú hodnotu aktív v prípade ich predaja. Cieľom stres testu likvidity je preveriť, či by spoločnosť disponovala dostatočnou likviditou na výplatu plnení a odkupov aj za zhoršených podmienok v prípade ich trvania počas 1, 6 a 12 mesiacov. Výsledky testovania k 31.12.2021 preukázali dostatočnú likviditu pri všetkých stresových scenároch.

3.2.10 Zhrnutie výsledkov skúmania

Tabuľka 3.2 je zostavená na základe správ o solventnosti a finančnom stave deviatich poisťovní so sídlom na Slovensku, o poisťovni Partners tieto informácie nemáme, takže v tabuľke chýba. Obsahuje metódy a nástroje, ktorými sa poisťovne snažia zmiernovať riziko likvidity, úplne mu predchádzať alebo ho merať.

Tabuľka 3.2 Metódy riadenia rizika likvidity

Allianz – SP	<ul style="list-style-type: none"> • report rizika likvidity • stresové scenáre • robustný proces investovania • ALM • centrálny systém riadenia peňažných tokov
BNP Paribas	<ul style="list-style-type: none"> • riadenie peňažných tokov • interné princípy riadenia • ukazovatele riadenia likvidity • mesačné a štvrťročné monitorovanie
ČSOB	<ul style="list-style-type: none"> • ALM

	<ul style="list-style-type: none"> • monitorovanie investičnej politiky • zaistenie • záťažové testovanie • párovanie peňažných tokov
Komunálna poisťovňa	<ul style="list-style-type: none"> • riadenie operatívnej likvidity
Kooperativa	<ul style="list-style-type: none"> • riadenie operatívnej likvidity
NN	<ul style="list-style-type: none"> • limity likvidity • pravidelné monitorovanie všetkých úrovní • zaistenie • ALM
NOVIS	<ul style="list-style-type: none"> • zaistenie
Union	<ul style="list-style-type: none"> • ukazovateľ likvidity • porovnávanie peňažných tokov • monitorovanie na kvartálnej báze
Wüstenrot	<ul style="list-style-type: none"> • analýza finančného majetku • každodenné monitorovanie likvidity • stresové testovanie

Zdroj: vlastné spracovanie na základe správ o solventnosti a finančnom stave poisťovní so sídlom v SR (2021)

Analýzou metód a nástrojov riadenia rizika likvidity sme zistili, že najviac používaný je manažment aktív a pasív, s ktorým jednoznačne súvisia aj aktivity ako riadenie, párovanie a porovnávanie peňažných tokov. Až päť z vyššie uvedených poisťovní sa pri riadení rizika likvidity zameriava práve na tieto aktivity a takisto päť týchto poisťovní riziko likvidity dôkladne sleduje a monitoruje na dennej, mesačnej alebo kvartálnej báze.

Ďalšími často používanými metódami sú stresové, inak povedané záťažové, testovanie a zaistenie. V rámci rizika likvidity sa tri slovenské poisťovne zameriavajú práve na testovanie svojich hraníc z rôznych hľadísk v katastrofických scenároch a tri poisťovne prenášajú časť rizika na tretiu stranu, a to zaisťovateľ'a.

Nemenej dôležitými metódami riadenia rizika likvidity, na ktoré sa slovenské poisťovne spoliehajú sú rôzne reporty a analýzy likvidity alebo finančného majetku,

ukazovatele likvidity, kontrola stanovených limitov, dodržiavanie interných procesov a vykonávanie investičných aktivít v súlade s investičnou politikou spoločnosti.

3.3 Analýza aktív a pasív vybraných slovenských poisťovní

V podkapitole 3.3 sa budeme venovať analýze hodnoty aktív a pasív vybraných slovenských poisťovní. Rozhodli sme sa vybrať poisťovne podľa zamerania, a to životnú, neživotnú a univerzálnu. Na slovenskom trhu pôsobí 10 poisťovní, ktoré na území krajiny majú aj sídlo. Výber životnej poisťovne bol jasný, no výber neživotnej a univerzálnej poisťovne bol o čosi zložitejší.

Keďže medzi poisťovne pôsobiaci v SR, ktorých presný zoznam je určený v podkapitole 3.1, sa nenachádza ani jedna neživotná poisťovňa, boli sme nútení postupovať vo výbere o niečo zložitejšie. Zo všetkých univerzálnych poisťovní, ktorých je osem, sme vyberali podľa predpisu poistného v životnom a neživotnom poistení takú, ktorá mala značnú prevahu v predpise poisteného v neživotnom poistení a definovali sme si ju pre účely práce ako neživotnú. Takým istým spôsobom sme postupovali aj výbere univerzálnej poisťovne, s tým rozdielom, že sme sa zameriavali na také poisťovne, ktoré mali v predpise poistného v neživotnom a životnom poistení rovnováhu. Výsledkom porovnávania a analýzy predpisu poistného poisťovní je výber náš nasledovný:

- Životná poisťovňa → NN Životná poisťovňa, a.s.
- Neživotná poisťovňa → ČSOB poisťovňa, a.s.
- Univerzálna poisťovňa → Kooperativa poisťovňa, a.s.

Tabuľka 3.3 Predpis poistného poisťovní ČSOB a Kooperativa

<i>v tis. eur</i>	ČSOB	Kooperativa
Predpis NP	25 865	313 889
Predpis ŽP	69 318	309 281

Zdroj: vlastné spracovanie podľa SFCR poisťovní ČSOB a Kooperativa

V nasledujúcich grafoch 3.2 a 3.3 môžeme vidieť grafické porovnanie predpísaného poistného neživotného a životného poistenia na základe tabuľky 3.3, v ktorej sú vyčíslené konkrétne hodnoty predpisu poistného poisťovní ČSOB a Kooperativa.

Graf 3.2 Predpísané poistné poisťovne ČSOB

Podiel životného a neživotného poistenia na predpísanom poistnom

Zdroj: vlastné spracovanie podľa SFCR poisťovne ČSOB

Graf 3.3 Predpísané poistné poisťovne Kooperativa

Podiel životného a neživotného poistenia na predpísanom poistnom

Zdroj: vlastné spracovanie podľa SFCR poisťovne Kooperativa

3.3.1 Životná poisťovňa

Spoločnosť je vystavená denným požiadavkám na likviditu, ktoré vyplývajú z poistných plnení a zo záväzkov voči iným spoločnostiam. Riziko likvidity je riziko, že hotovosť nemusí byť k dispozícii na zaplatenie záväzkov v čase splatnosti za primerané náklady. Potreba likvidity je nepretržite monitorovaná a jej zvýšená potreba je vopred hlásená za účelom zabezpečenia potrebných zdrojov.

Cieľom riadenia rizika likvidity je ochrana záujmov klientov a zabezpečenie udržateľnosti a ekonomickej výhodnosti podnikania Spoločnosti. Riziko likvidity v

krátkom období Spoločnosť riadi najmä monitorovaním požiadaviek na použitie hotovosti a zabezpečením dostatočného množstva peňažných prostriedkov na vyplatenie splatných záväzkov. Spoločnosť drží hotovosť a likvidné vklady, aby zabezpečila každodenné požiadavky na splácanie záväzkov a monitoruje očakávané splatnosti investičných nástrojov, ktoré taktiež môžu čiastočne pokryť očakávané hotovostné potreby. V súvislosti s riadením rizika nesúladu aktív a záväzkov, najmä pre budúce záväzky z garantovaných produktov, sa z dlhodobého hľadiska Spoločnosť venuje riadeniu majetku a záväzkov Spoločnosti a preto monitoruje predpokladanú likviditu odhadovaním budúcich peňažných tokov z poisťných zmlúv. Pritom sa s ohľadom na vyváženú výnosnosť a likviditu snaží nakupovať majetok s podobnou dobou splatnosti, ktorým sú záväzky zo spomínaných zmlúv kryté.

Obrázok 3.1 Analýza účtovnej hodnoty finančných nástrojov, poisťných a zaistných zmlúv k 31. decembru 2021 podľa zmluvnej splatnosti

<i>v tis. EUR</i>						
31. decembra 2021	0-1 rok	1-2 roky	2-5 rokov	5 a viac rokov	Bez splatnosti	Celkom
Aktíva						
Finančný majetok určený na predaj	4 309	15 057	79 789	74 033	45 558	218 746
- Dlhopisy	4 309	15 057	79 789	74 033	0	173 188
- Podielové cenné papiere	0	0	0	0	45 558	45 558
Finančný majetok v reálnej hodnote cez hospodársky výsledok:						
- Podielové cenné papiere	0	0	0	0	437 736	437 736
- Peňažné prostriedky a Peňažné ekvivalenty	0	0	0	0	8 781	8 781
Pohľadávky	5 581	0	0	0	0	5 581
Termínované vklady	0	0	0	0	0	0
Peňažné prostriedky a peňažné ekvivalenty	0	0	0	0	13 200	13 200
Spolu finančné aktíva a poisťné aktíva	9 890	15 057	79 789	74 033	505 275	684 044
Záväzky						
Technické rezervy	50 414	27 204	44 022	524 132	16 782	662 553
Záväzky z poistenia, zaistenia, ostatné záväzky a časové rozlíšenie	19 108	1 623	597	141	0	21 469
Spolu finančné pasíva a poisťné záväzky	69 522	28 827	44 619	524 273	16 782	684 022

Zdroj: ÚZ poisťovne NN (2021)

Na obrázku 3.1 môžeme vidieť účtovnú hodnotu finančných nástrojov ku koncu roka 2021. Skúmali sme podiel aktív a pasív z časového hľadiska, teda pomer v akom si poisťovňa udržiava svoje finančné prostriedky. Celé sledované obdobie majú koeficienty likvidity (tabuľka 3.4) pozitívny vývoj, pričom v stredne dlhom období zaznamenávame najvyšší koeficient likvidity. Znamená to, že v období jedného až piatich rokov je

poisťovňa z hľadiska nášho výskumu najsolventnejšia, o čom značí práve prebytok aktív nad záväzkami, ktorý je v tomto časovom období najvýraznejší.

Tabuľka 3.4 Koeficienty likvidity životnej poisťovne NN

Časový horizont	Koeficient
1 rok	5,96919
1 – 5 roky	9,52857
viac ako 5 rokov	1,0707

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ÚZ ku koncu roka 2021 poisťovne NN

Graf 3.4 sme vytvorili na základe údajov z obrázka 3.1, graficky nám vyobrazuje porovnanie aktív a záväzkov v jednotlivých intervaloch počas sledovaného obdobia.

Graf 3.4 Porovnanie aktív a záväzkov poisťovne NN

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ÚZ poisťovne NN

3.3.2 Neživotná poisťovňa

Na nasledujúcom obrázku sa uvádza analýza aktív a záväzkov zatriedených podľa ich zostatkovej splatnosti od dátumu závierky do dátumu zmluvného dátumu ich splatnosti. Pre finančné záväzky je vykázany zostatok nediskontovaných zmluvných splatností. Tabuľka sa zostavuje na základe najobzretnejšieho posudzovania dátumu

splatnosti v prípade, keď existujú možnosti predčasného splatenia alebo splátkový kalendár umožňujúci predčasné splatenie. Výnimku tvoria záväzky súvisiace s poistením, kde sa berú do úvahy očakávané peňažné toky z nich plynúce pri analýzach likvidity. Tie aktíva a záväzky, ktoré nemajú zmluvnú dobu splatnosti, sa vykazujú spoločne v kategórii neurčitá splatnosť.

Obrázok 3.2 Zostatková zmluvná splatnosť aktív a záväzkov k 31.12.2021

(tis. EUR)	0-3 mesiace	3-12 mesiacov	1-5 rokov	Nad 5 rokov	Neurčená splatnosť	SPOLU
Aktíva						
Dlhové cenné papiere v amortizovanej hodnote	-	-	17 663	8 864	-	26 527
Finančné aktíva v reálnej hodnote preceňované cez iný komplexný výsledok	-	4 499	62 793	96 193	-	163 485
Finančné aktíva na obchodovanie	1	-	45	150	347	543
Finančné umiestnenie v mene poistených	3 238	3 796	12 422	22 432	24 851	66 739
Aktíva zo zaistenia	1 191	-	-	-	-	1 191
Pohľadávky z poistenia	6 141	-	-	-	-	6 141
Ostatné finančné aktíva (pozn. č. 9)	-	-	-	-	215	215
Termínované vklady	3 095	-	-	-	-	3 095
Peniaze a účty v bankách	35 908	-	-	-	-	35 908
SPOLU	49 574	8 295	92 923	127 639	25 413	303 844
Záväzky						
Rezervy vyplývajúce z poistných zmlúv	24 998	19 990	23 476	92 183	1 864	162 511
Rezerva na krytie rizika z investovania finančných prostriedkov v mene poistených a Finančné záväzky z investičných zmlúv	3 238	3 796	12 422	22 432	24 851	66 739
Lízingový záväzok	100	304	1 476	731	-	2 611
Záväzky z poistenia	21 296	-	-	-	-	21 296
Ostatné finančné záväzky (pozn. č. 23)	2 085	-	-	-	-	2 085
SPOLU	51 717	24 090	37 374	115 346	26 715	255 242

Zdroj: ÚZ poisťovne ČSOB

Obrázok 3.2 obsahuje hodnotu aktív a záväzkov podľa zmluvnej splatnosti. Opätovne sme z časového hľadiska sledovali v akých hodnotách sa výška aktív a záväzkov pohybuje. Nejde síce o čisto neživotnú poisťovňu, ale celkový predpis poistného na produkty z neživotného poistenia dôrazne prevyšuje ten zo životného, pričom dôkaz sme podrobnejšie popísali na začiatku tejto kapitoly. Vývoj aktív a záväzkov je odlišný od predchádzajúcej poisťovne, keďže tentoraz zaznamenávame aj koeficient (tabuľka 3.5), ktorý je menší ako 1, čo znamená, že v krátkom časovom období jedného roka by sme mohli poisťovňu považovať za insolventnú. Záväzky prevyšujú aktíva, čo znamená, že poisťovňa by mohla mať problém so splatením všetkých svojich záväzkov v čase jedného roka kvôli nedostatočnosti aktív. Zároveň evidujeme rovnaký trend ako u životnej poisťovne, a to trend najvyššieho koeficientu likvidity v stredne dlhom časovom období, kedy nám presahujú aktíva nad pasívami v najväčšom pomere

a poisťovňu môžeme z hľadiska nášho výskumu považovať za najsolventnejšiu v rámci sledovaného obdobia.

Tabuľka 3.5 Koefficienty likvidity univerzálnej poisťovne ČSOB

Časový horizont	Koefficient
1 rok	0,81233
1 – 5 roky	1,84643
viac ako 5 rokov	1,07737

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ÚZ ku koncu roka 2021 poisťovne ČSOB

Graf 3.5 sme vytvorili na základe údajov z obrázka 3.2, graficky nám vyobrazuje porovnanie aktív a záväzkov v jednotlivých intervaloch počas sledovaného obdobia.

Graf 3.5 Porovnanie aktív a záväzkov poisťovne ČSOB

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ÚZ poisťovne ČSOB

3.3.3 Univerzálna poisťovňa

Základným princípom riadenia aktív a pasív je investovanie do takých cenných papierov, ktoré svojim charakterom zodpovedajú charakteru poisťných zmlúv, ku ktorým sa vzťahujú. Spoločnosť rozdielne pristupuje k zmluvám v životnom a neživotnom poistení.

V oblasti neživotného poistenia Spoločnosť investuje do krátkodobých až strednodobých dlhových cenných papierov najmä s fixnou výškou úrokovej sadzby, pričom poisťné zmluvy v oblasti neživotného poistenia považuje za krátkodobé so splatnosťou do jedného roka. Vzhľadom k tomu riadi portfólio cenných papierov tak, aby hotovostné toky plynúce z neho v každom okamihu pokrývali nároky vyplývajúce zo záväzkov z poisťných zmlúv.

V oblasti životného poistenia Spoločnosť páruje hotovostné toky z finančných aktív a poisťných zmlúv a investičných zmlúv s DPF v jednotlivých rokoch tak, aby súčasná hodnota hotovostných tokov z finančných aktív bola minimálne v rovnakej výške ako je súčasná hodnota budúcich záväzkov z týchto poisťných zmlúv v členení podľa jednotlivých rokov. Manažment spoločnosti vyhodnocuje krytie hotovostných tokov na mesačnej báze a rozhoduje o alokácii aktív s ohľadom na výsledky ich párovania.

Spoločnosť je vystavená riziku denných požiadaviek na voľné peňažné zdroje, hlavne z poisťovacej činnosti. Riziko likvidity je riziko, že voľné peňažné prostriedky nie sú k dispozícii k zaplateniu záväzkov pri ich splatnosti, za primerané náklady. Spoločnosť má stanovené limity tak, aby mala dostatok voľných finančných prostriedkov na zaplatenie splatných záväzkov.

Obrázok 3.3 Očakávané nediskontované zmluvné peňažné toky finančných a poisťných aktív a pasív v roku 2021

31. december 2021	Zostatková hodnota	0 -1 rok	1 - 5 rokov	5 - 10 rokov	10 - 15 rokov	15 -20 rokov	nad 20 rokov	Spolu
Aktíva								
Dlhopisy v amortizovanej hodnote:								
- s pevným výnosom	340 445	13 821	161 421	175 891	79 148	9 578	5 404	445 263
Dlhopisy určené na predaj:								
- s pevným výnosom	832 717	22 397	271 796	279 917	114 412	138 734	72 251	899 507
Dlhopisy oceňované v reálnej hodnote cez hospodársky výsledok:								
- s pevným výnosom	72 013	32 084	37 704	3 134	-	-	-	72 922
Úvery a pohľadávky*	96 329	44 948	46 141	17 152	283	-	-	108 524
Podielové cenné papiere**:								
- určené na predaj	188 821	188 821	-	-	-	-	-	188 821
- oceňované v reálnej hodnote cez hospodársky výsledok	99 934	99 934	-	-	-	-	-	99 934
Zmluvy o zaistení	122 023	54 697	31 293	19 052	16 981	-	-	122 023
Peniaze a peňažné ekvivalenty	53 956	53 956	-	-	-	-	-	53 956
Aktíva celkom	1 806 238	510 658	548 355	495 146	210 824	148 312	77 655	1 990 950
* Kategória Úvery a pohľadávky bola očistená o nefinančné aktíva, ktoré zahŕňajú najmä poskytnuté preddavky								
** Pri podielových cenných papieroch sa jedná o neurčitú splatnosť								
Pasíva								
Poisťné zmluvy a investičné zmluvy s DPF	1 417 754	111 802	186 032	242 686	174 051	166 395	300 476	1 181 442
Vklady od zaistovateľov	71 044	31 291	15 466	11 785	5 484	7 034	-	71 060
Finančné a poisťné záväzky (poznámka 20)	65 421	61 377	3 456	479	137	-	-	65 449
Pasíva celkom	1 554 219	204 470	204 954	254 950	179 672	173 429	300 476	1 317 951

Zdroj: ÚZ poisťovne KOOPERATIVA

Obrázok 3.3 obsahuje nediskontované zmluvné peňažné toky podľa doby splatnosti poisťovne KOOPERATIVA. Táto poisťovňa sa klasifikuje ako univerzálna a medzi významne podieľajúce sa produkty na predpise poisťného v rámci neživotného poistenia patria najmä povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a havarijné poistenie. V rámci životného poistenia na predpise poisťného najviac participuje poistenie s podielom na zisku. Objektom nášho skúmania boli konkrétne hodnoty aktív a pasív počas rozličných intervalov, a to z krátkodobého, strednodobého a dlhodobého hľadiska. Vo všetkých sledovaných obdobiach mali koeficienty likvidity (tabuľka 3.6) pozitívny vývoj, pričom opätovne zaznamenávame trend ako u predchádzajúcich dvoch poisťovní, životnej a univerzálnej s prevahou v neživotnom poistení, a to trend najvyššieho koeficientu likvidity v stredne dlhom časovom horizonte. V tomto období z hľadiska nášho výskumu môžeme považovať za najsolventnejšiu.

Tabuľka 3.6 Koeficienty likvidity životnej poisťovne Kooperativa

Časový horizont	Koeficient
1 rok	2,49747
1 – 5 roky	2,675503
viac ako 5 rokov	1,025767

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ÚZ ku koncu roka 2021 poisťovne Kooperativa

Graf 3.6 sme vytvorili na základe údajov z obrázka 3.3, graficky nám vyobrazuje porovnanie aktív a záväzkov v jednotlivých intervaloch počas sledovaného obdobia.

Graf 3.6 Porovnanie aktív a záväzkov poisťovne KOOPERATIVA

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ÚZ poisťovne KOOPERATIVA

Záver

V minulosti poisťovne často podceňovali riziko likvidity vzhľadom na povahu ich obchodného modelu. Napríklad splatnosť záväzkov často trvá dlhšie ako splatnosť aktív, životné poisťovne dostávajú pravidelné platby vopred, poisťovne dostávajú poistné pred výplatou poistných plnení, a vo všeobecnosti sú aktíva relatívne likvidné. V poslednom čase sa regulačné orgány čoraz viac zaoberajú otázkami riadenia rizika likvidity, ako sú napríklad poistné cykly, v ktorých spoločnosti predávajú aktíva v období poklesu a hľadajú výnosy v období rastu, zvýšené riziká likvidity prostredníctvom výziev na doplnenie marže pri derivátoch, hromadné výpadky, pri ktorých sú sankcie za odkupy nízke, nedostatočný prevádzkový kapitál na financovanie kritických služieb v kríze a neschopnosť obsluhovať dlh v dôsledku uviaznutej likvidity (EY, 2021). Takýmto nepriaznivým situáciám sa poisťovne snažia predísť správnym riadením rizika likvidity.

Hlavným cieľom záverečnej práce bola problematika rizika likvidity a jeho riadenia v súlade s reguláciou Solventnosť II. V podkapitole 2.1 sme stanovili päť čiastkových cieľov, ktorých splnenie bolo nevyhnutné pre dosiahnutie hlavného cieľa.

Prvý čiastkový cieľ, a to vymedzenie základnej terminológie, definovanie likvidity a rizika likvidity spolu s jeho časovým rozlíšením sme splnili v podkapitole 1.1. Porovnali sme rôzne definície od jednotlivých autorov, vymedzili členenie rizika likvidity a určili sme scenáre riadenia rizika likvidity rozlíšením troch časových horizontov, a to krátkodobého, strednodobého a dlhodobého.

Teoretickým vymedzením nástrojov na riadenie rizika likvidity sme v podkapitole 1.2 splnili druhý čiastkový cieľ. Medzi šesť kľúčových oblastí riadenia likvidity patrí rámec riadenia likvidity, významné zdroje rizika likvidity, záťažové testovanie, vankúše likvidity, monitorovanie rizík a podávanie správ a pohotovostný plán likvidity. Za vlastný prínos považujeme doplnenie týchto šiestich oblastí o manažment aktív a pasív, ktorý je veľmi dôležitý pri riadení rizika likvidity.

Tretí čiastkový cieľ je zameraný na vymedzenie rozdielov riadenia rizika likvidity medzi bankami a poisťovňami. V podkapitole 1.3 sme vysvetlili čo bolo dôvodom pre vznik Bazileja III a Solventnosti II. Práve týmto dvom reguláciami podliehajú banky a poisťovne, a preto sme poukázali na rozdiely medzi nimi, ako aj na rozdiely v rámci pôsobenia na trhu a riadení rizika likvidity v súlade s vyššie spomenutými reguláciami.

Podkapitola 3.1 obsahuje informácie o situácii na slovenskom poisťnom trhu a taktiež sme v nej upresnili subjekty, presnejšie poisťovne so sídlom v SR, s ktorých údajmi sme pracovali. Štvrtý čiastkový cieľ sme splnili vykonaním analýzy nástrojov riadenia rizika likvidity každej jednej z desiatich poisťovní so sídlom v SR. Na základe správ o solventnosti a finančnom stave desiatich vyššie spomenutých poisťovní sme identifikovali metódy a nástroje, ktorými jednotlivé poisťovne riadia riziko likvidity a následne sme syntézou vytvorili sumarizačnú tabuľku pre účely vyvodenia záverov skúmania.

Posledným čiastkovým cieľom bola analýza aktív a záväzkov troch vybraných poisťovní so sídlom v SR. Pre účely tejto analýzy sme si zvolili tri slovenské poisťovne, životnú poisťovňu NN, univerzálnu poisťovňu Kooperativa a poisťovňu ČSOB, u ktorej výrazne prevažuje neživotné poistenie, vzhľadom na predpis poisťného. Využitím koeficientov likvidity, ktorých metodológiu presnejšie popisujeme v podkapitole 2.2.2, sme spozorovali dva vývojové trendy. Prvým trendom je, že u každej z týchto troch poisťovní je koeficient likvidity najvyšší v období jedného až piatich rokov, ktoré v našej práci považujeme za stredne dlhé obdobie. Za druhý trend považujeme vývoj koeficienta likvidity v dlhom období, pretože u každej poisťovne, či už sa jedná o životnú, neživotnú, alebo univerzálnu, pozorujeme, že hodnota tohto koeficientu konverguje k jednej. Tento trend naznačuje, že poisťovne projektujú svoje finančné toky tak, aby v dlhom období plánovania likvidity boli aktíva a záväzky vyrovnané.

Za najväčší prínos považujeme tretiu kapitolu, v ktorej sme vykonali analýzu nástrojov riadenia rizika likvidity v súlade s reguláciou Solventnosť II a analýzu aktív a pasív troch slovenských poisťovní. Za prínos samozrejme považujeme aj teoretické spracovanie danej problematiky z viacerých hľadísk, ktoré sme vykonali v prvej kapitole diplomovej práce. Na záver môžeme zhodnotiť, že sa nám podarilo splniť všetky čiastkové ciele, čo nás priviedlo k splneniu hlavného cieľa diplomovej práce.

Zoznam použitej literatúry

Knížné zdroje:

CIPRA, T. (2015). *Riziko ve financích a pojišťovnictví: Basel III a Solvency II*. Praha: Ekopress. ISBN 978-80-87865-24-8.

GREUNING, H. & BRATANOVIC, S. (2020). *Analyzing Banking Risk, 4th Edition: A Framework for Assessing Corporate Governance and Risk Management*. ISBN 978-1-4648-1446-4.

KRÁTKA, Z. (2019). Výpočet kapitálových požiadaviek na krytie operačných rizík poisťovní. In *Softvérová podpora v ekonomicko-matematických a actuárskych modeloch : recenzovaný zborník vedeckých prác*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM.

KRÁTKA, Z. (2017). ERM – enterprise risk management. In *Software support in economic-mathematical and actuarial models: reviewed collection of research papers*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM.

LAM, J. (2014). *Enterprise Risk Management. Second Edition*. New York: Wiley. ISBN 0-471-43000-5.

MARKOVIČ, P. (2007). *Manažment finančných rizík podniku – Implementácia derivátových kontraktov*

PÁLEŠ, M. (2021). *Aktuárstvo*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM. ISBN 978-80-225-4288-3.

PÁLEŠ, M. (2016). *Aktuárstvo v režime Solventnosť II*. Bratislava: Vydavateľstvo Ekonóm. ISBN 978-80-225-4288-3.

Internetové zdroje:

CEA Insurers of Europe. Why insurers differ from banks. Dostupné na: <https://www.slaspo.sk/tmp/asset_cache/link/0000030184/Insurance%20-%20a%20unique%20sector.pdf>

Deloitte (2021). Liquidity within the Life Insurance industry; a risk or an opportunity? Dostupné na: <<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/za/Documents/risk/za-Liquidity-within-Life-Insurance-final.pdf>>

Ernst & Young. How chatbots and IVAs can enhance customer service for insurers. Dostupné na: <https://www.ey.com/en_gl/insurance/how-ivas-can-enhance-customer-service-for-insurers>

EUROPEAN INSURANCE AND OCCUPATIONAL PENSIONS AUTHORITY (2021). Methodological Principles of Insurance Stress Testing. Dostupné na: <https://www.eiopa.europa.eu/publications/methodological-principles-insurance-stress-testing-liquidity-component_en>

FINANCE TRAINING COURSE. Introduction to Asset Liability Management. Dostupné na: <<https://financetrainingcourse.com/education/2010/07/asset-liability-management-introducing-alm/>>

INTERNATIONAL ASSOCIATION OF INSURANCE SUPERVISION (2021). Development of Liquidity Metrics: Phase 2. Dostupné na: <<https://www.iaisweb.org/uploads/2022/01/211118-PCD-on-the-Development-of-Liquidity-Metrics-Phase-2-PUBLIC.pdf>>

INTERNATIONAL ASSOCIATION OF INSURANCE SUPERVISION (2022). Liquidity metrics as an ancillary indicator. Dostupné na: <<https://www.iaisweb.org/uploads/2022/11/Level-2-document-Liquidity-Metrics-as-an-ancillary-indicator.pdf>>

Investopedia. Insurance Companies vs. Banks: What's the Difference? Dostupné na: <<https://www.investopedia.com/articles/personal-finance/070715/insurance-companies-vs-banks-separate-and-not-equal.asp>>

Národná Banka Slovenska. Register finančných agentov a finančných poradcov. Dostupné na: <<https://regfap.nbs.sk/search.php?rc=127035>>

PREPnuggets. Liquidity-based balance sheet. Dostupné na:
<<https://prepnuggets.com/glossary/liquidity-based-balance-sheet/>>

PricewaterhouseCoopers (2019). Liquidity risk management for insurers. Dostupné na:
<<https://www.pwc.co.uk/financial-services/assets/pdf/cp-419-liquidity-risk-management-for-insurers.pdf>>

SketchBubble. Stress Testing. Dostupné na:
<<https://www.sketchbubble.com/en/presentation-stress-testing.html>>

WallStreetPrep. Guide to Understanding Liquidity. Dostupné na:
<<https://www.wallstreetprep.com/knowledge/liquidity/>>

Iné zdroje:

BANK OF ENGLAND (2019). Liquidity risk management for insurers.

Delegované nariadenie Komisie (EÚ) 2015/35 z 10. októbra 2014, ktorým sa dopĺňa smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/138/ES o začatí a vykonávaní poistenia a zaistenia (Solventnosť II).

DINA, A. (2019). Comparative Assessment of Insurance and Banking Regulation: Solvency II Versus Basel III. Bucharest University of Economic Studies, Romania

Magulová, R. (2021). Bakalárska práca: Mitigácia rizík poisťovní. Katedra matematiky a aktuárstva, Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta hospodárskej informatiky.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/138/ES z 25. novembra 2009 o začatí a vykonávaní poistenia a zaistenia (Solventnosť II).

Správy o solventnosti a finančnom stave poisťovní so sídlom v SR za rok 2021.

Zákon č. 39/2015 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.